

Zorgvraag en gezondheid

**Een onderzoek onder oudere migranten en
mantelzorgers in IJsselstein**

Inhoud

Samenvatting en analyse	5
1.1. Het onderzoek	5
1.2. De onderzoeksresultaten en vergelijking met uitkomsten uit ander onderzoek	6
1 Inleiding	16
Onderzoek onder oudere migranten en mantelzorgers in IJsselstein	16
Aanleiding en doel	16
Methode	17
Face-to-face veldwerk m.b.v. Etnoteam	18
Respons: 47 ouderen en 14 mantelzorgers	21
Leeswijzer	21
2 Resultaten – oudere migranten	23
2.1. Algemene achtergrondgegevens van de ouderen	23
2.2. Wonen	28
2.3. Mobiliteit	33
2.4. Gezondheid	36
2.5. Zorg en zelfredzaamheid	41
2.6. Financiën	45
2.7. Mantelzorg	48
2.8. Contacten	52
2.9. Tijdsbesteding	54
2.10. Diensten en voorzieningen	58
3 Resultaten – mantelzorgers	60
3.1. Persoonlijke gegevens mantelzorgers	60
3.2. Relatie en gegevens naaste	62
3.3. Gezondheid van mantelzorger	63
3.4. Tijd besteed aan zorg voor naaste	64
3.5. Hoe zwaar is de zorg voor de mantelzorger?	67
3.6. Kwaliteit van leven van mantelzorger	72
3.7. Diensten en voorzieningen voor mantelzorger en naaste	73

Samenvatting en analyse

● ● ● ● 1.1. Het onderzoek

Elk jaar houdt Stichting Pulse in steeds een andere wijk van IJsselstein een onderzoek onder 75+’ers. Enerzijds om individuele vragen van ouderen in beeld te krijgen en direct passende ondersteuning te bieden, en anderzijds om beleidsinformatie te verzamelen over hun leefsituatie en ondersteuningsbehoefte. Bij deze onderzoeken worden oudere migranten veelal niet bereikt. De ontbrekende informatie over deze groep ouderen is een gemis, zeker bij de huidige veranderingen in de zorg en ondersteuningsmogelijkheden. Omdat het denkbaar is dat de vragen en ondersteuningsbehoefte van deze doelgroep anders is dan bij autochtone ouderen, heeft Pulse onderzoek laten uitvoeren door Labyrinth Onderzoek & Advies. Door dit onderzoek is beter in kaart gebracht wat de ervaringen en behoeftes van oudere migranten en hun mantelzorgers in IJsselstein zijn, zodat Stichting Pulse gerichtere interventies kan plegen om het zelfstandig wonen van ook allochtone ouderen te ondersteunen.

Stichting Pulse gebruikt de door de GGD regio Utrecht ontwikkelde vragenlijst voor hun jaarlijkse 75+’ers onderzoek. Labyrinth heeft deze vragenlijst aangepast om beter aan te sluiten op de leefstijl van oudere migranten. Bij deze doelgroep is gefocust op 65+’ers, aangezien uit onderzoek is gebleken dat allochtone ouderen eerder ‘oud’ zijn dan autochtone ouderen (Verwey-Jonker Instituut, 2011). Tijdens de opzet en uitvoering van het veldwerk is samengewerkt met moskee al-Taouba. Samen met de moskee zijn er gesprekken en bijeenkomsten georganiseerd om de achterban te informeren over het onderzoek en het project. De moskee heeft de uitvoering van het onderzoek zo veel mogelijk ondersteund.

In deze samenvatting worden de resultaten vergeleken met de laatste twee 75+’ers onderzoeken die door Pulse zijn uitgevoerd in IJsselstein Noord (2013) en West (2015). Hierbij moet rekening gehouden worden

met het relatief lage aantal geïnterviewden in dit onderzoek. Dit betekent dat de resultaten slechts met voorzichtigheid te generaliseren zijn naar oudere migranten in IJsselstein en de vergelijkingen met de autochtone 75+'ers in IJsselstein slechts indicatief zijn.

1.2. De onderzoeksresultaten en vergelijking met uitkomsten uit ander onderzoek

Geïnterviewden

Het Etnoteam –het meertalige interviewteam van Labyrinth– heeft in de winter 2014-2015 47 oudere migranten in IJsselstein en 14 van hun mantelzorgers geïnterviewd. Van de ouderen was 55% van de respondenten vrouw en 45% man. Ongeveer één op de drie is 75 jaar of ouder, tweederde is tussen de 55 en 75 jaar oud. Gemiddeld zijn de geïnterviewde ouderen 71-72 jaar (Labyrinth, 2015).

Oudere migranten

Kenmerken geïnterviewde ouderen

Tweederde (68%) van de ouderen is voor 1980 in Nederland komen wonen, 21% in de periode 1980-1990 en de laatste 11% is tussen 1990 en 2000 naar Nederland gekomen. Het grootste deel (68%) van de respondenten is van Marokkaanse afkomst. Daarnaast zijn er ouderen met een diversiteit aan etnische afkomst geïnterviewd, waaronder Surinaams, Bosnisch, Chinees en Grieks. Lang niet iedereen kan het Nederlands goed verstaan. Ruim de helft (57%) verstaat het Nederlands een beetje, terwijl 13% helemaal geen Nederlands verstaat. Daarentegen kan ongeveer een op de drie respondenten (30%) het Nederlands wel goed verstaan. De ouderen hebben nog wat meer moeite met Nederlands spreken: 60% kan een beetje Nederlands spreken. Ongeveer een kwart (26%) zegt geen Nederlands te kunnen spreken, terwijl 15% juist zegt goed Nederlands te spreken (Labyrinth, 2015).

Wonen

Oudere migranten uit de wijk 'IJsselstein Noord' zijn met een aandeel van 36% het sterkst vertegenwoordigd in de respons. De rest is gelijk verdeeld over de overige drie wijken: Centrum 21%, West 21% en Zuid 21%. Bijna driekwart van de respondenten is samenwonend/

gehuwd (72%), 17% is alleenstaand en de laatste 11% woont in bij iemand anders, bijvoorbeeld familie (Labyrinth, 2015). Dit aantal is opvallend hoger dan het aantal samenwonenden/ gehuwden onder autochtone ouderen in IJsselstein Noord: 55% (Pulse, 2013).

Woning

Er wonen iets minder allochtone ouderen in een eengezinswoning dan autochtone ouderen in IJsselstein: 66% van de respondenten woont in een flat, appartement of maisonnette, tegenover 58% autochtone ouderen in Noord en slechts 14% in West. 32% woont in een eengezinswoning, tegenover 39% van de autochtone ouderen in Noord en ruim een kwart in West. Opvallend is het verschil in sociale huur tussen de autochtone en allochtone ouderen in IJsselstein: Het overgrote deel (87%) van de oudere migranten woont in een sociale huurwoning, terwijl de helft (48% Noord en 51% West) van de autochtone ouderen van sociale huur gebruik maakt (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Aanpassingen en weinig verhuisplannen

In totaal 10 respondenten (21%) geven aan dat speciale aanpassingen in hun woning wenselijk zijn, zodat zij zich beter kunnen voortbewegen. Dit komt overeen met het percentage autochtone 75-plussers in Noord (23%) wat aanpassingen wenselijk vindt. In IJsselstein West geeft slechts 11% aan aanpassingen wenselijk te vinden. Een zelfde aandeel staat ingeschreven bij Woonnet en wil verhuizen binnen 2 jaar. Van hen woont 30% al in een service- of seniorenflat tegenover slechts 1 (2%) van de geïnterviewde oudere migranten. De overgrote meerderheid (87%) van de migranten wil niet verhuizen. Slechts 17% van hen staat ingeschreven bij Woonnet voor een andere woning. Dit is een opvallend verschil met de autochtone 75+'ers uit IJsselstein Noord, waarvan de helft (51%) staat ingeschreven bij woonnet. (Labyrinth 2015; Pulse, 2013; 2015).

Veilig in buurt of wijk

Een enkeling (10%) voelt zich overdag wel eens onveilig in hun wijk. Dit komt redelijk overeen met het kleine percentage autochtone 75+'ers in IJsselstein Noord (6%) en West (3%). 's Avonds voelt 19% van de allochtone ouderen zich soms tot vaak onveilig, tegenover 14% van de autochtone ouderen in Noord en 5% in West. Toch gaan de meeste oudere migranten (70%) 's avonds niet de deur uit, een groter aantal dan de

autochtone ouderen in IJsselstein (42% Noord, 51% West) die 's avonds niet meer naar buiten gaan (Labyrinth, 2015; Pulse 2013; 2015).

Mobiliteit

De auto en de benenwagen zijn de meestgebruikte vervoersmiddelen onder de ondervraagde ouderen: het merendeel van de respondenten (66%) maakt veelal gebruik van de auto, waarbij hun partner of kennis rijdt, daarnaast rijdt 26% zelf. Ook zegt 66% meestal lopend te gaan. Deze aantallen zijn onder de autochtone ouderen lager. De allochtone ouderen fietsen beduidend minder (23% tegenover ruim één derde van de autochtone ouderen) en maken veel minder gebruik van de tram (17% tegenover meer dan 70% van de autochtone 75+'ers in Noord en de helft (50%) in West).

Eén of de vijf (20%) van de ouderen heeft soms problemen met vervoer waardoor zij ergens niet naartoe gaan waar ze wel heen hadden gewild. Dit percentage is exact hetzelfde als onder de autochtone oudere IJsselsteiners in Noord en West (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Regiotaxi, Valys en ouderenvervoer Pulse

Van de oudere migranten is 57% bekend met de regiotaxi, waarvan slechts 19% er gebruik van maakt. Ruim éénderde (36%) is bekend met Valys en slechts 15% kent het ouderenvervoer van Pulse. Drie van de 47 geïnterviewde ouderen maken hier gebruik van. Voor al deze vervoerders geldt dat ze minder bekend zijn onder de oudere migranten dan onder de autochtone ouderen én dat de allochtone ouderen die er bekend mee zijn er minder gebruik van maken dan de autochtonen (Labyrinth 2015, Pulse 2013; 2015).

Gezondheid

De overgrote meerderheid van oudere migranten ervaart hun gezondheid als 'gaat wel' (40%) of 'goed' (40%), tegenover 56% van de autochtone 75+'ers uit IJsselstein Noord en 47% uit IJsselstein West die hun gezondheid als goed/uitstekend ervaren. De grootste gezondheidsklachten onder de allochtone ouderen zijn hoge bloeddruk (63%), suikerziekte (60%) en problemen met zien/gezichtsvermogen (59%). Ongeveer een derde (34%) van de ouderen geeft aan in de afgelopen maanden

minimaal 1 keer te zijn gevallen, ongeveer evenveel als de autochtone 75-plussers (36% Noord, 33% West) (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Vergeetachtigheid, slapen en medicijnen

Van de oudere migranten die zichzelf vergeetachtig vinden (40%), maakt tweederde (68%) zich hier een beetje zorgen om. De helft (49%) van de ondervraagde ouderen heeft moeite met slapen, 6% gebruikt medicijnen om in slaap te komen. Er zijn verschillen met autochtone ouderen in IJsselstein Noord en West. In Noord hebben zij minder moeite met in slaap komen (38%), 19% van hen gebruikt slaapmedicijnen. In West hebben zij iets meer moeite met in slaap komen (57%) en gebruikt 26% hier medicijnen voor. Terwijl 92% (Noord) en 95% (West) van de autochtone 75+'ers nog andere medicijnen dan slaapmedicijnen slikt, gebruikt maar driekwart (74%) van de oudere migranten nog andere medicijnen naast slaapmedicijnen. Hiervan slikt ruim de helft (57%) 5 pillen per dag of minder (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Zorg en Zelfredzaamheid

De oudere migranten maken weinig gebruik van de voorgelegde voorzieningen. 9% maakt op dit moment gebruik van een door henzelf betaalde huishoudelijke hulp en 10% ontvangt huishoudelijke verzorging vanuit de WMO. Dit is beiden minder dan de helft van wat autochtone ouderen aan huishoudelijke hulp ontvangen. De 13% die persoonlijke verzorging vanuit CIZ ontvangt en 10% verpleegkundige ondersteuning, zijn ongeveer gelijk aan het zorggebruik van de autochtone 75+'ers (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013). Onder de autochtone ouderen in IJsselstein West liggen deze aantallen (iets) hoger, wat wellicht verklaard kan worden doordat bijna één derde van deze ouderen in service- en seniorenflats woont (Pulse, 2015).

Hulpvraag

Ongeveer een kwart van de oudere migranten (23%) heeft moeite om om hulp te vragen als zij dit nodig hebben. Dit is duidelijk minder dan de autochtone 75+'ers, waarvan in IJsselstein Noord bijna de helft (45%) en 38% in West aangeeft moeite te hebben met deze hulpvraag. Oudere migranten kunnen veelal bij familieleden (partner, (klein)kinderen en andere familieleden) terecht voor hulp. Zo zegt 94% praktische steun van hun (klein)kinderen te ontvangen indien zij dit nodig hebben en geldt dit voor 87% in geval van emotionele steun en voor 89% bij financiële

steun. Vrienden en kennissen blijken een veel beperktere rol te spelen als het gaat om het verlenen van diverse vormen van steun of hulp. Deze aantallen komen grotendeels overeen met de beschikbare steun die de autochtone ouderen omschreven (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Mantelzorg

Waar slechts 22% (Noord) en 33% (West) van de autochtone 75-plussers in IJsselstein mantelzorg ontvangt (Pulse, 2013; 2015), heeft de afgelopen 12 maanden 44% van de oudere migranten vanwege hun gezondheid mantelzorg gekregen, waarvan 40% op dit moment nog steeds. De meest ontvangen mantelzorg bestaat uit hulp in de huishouding (90%), regelen van geldzaken en/of andere administratie (84%), begeleiding en/of vervoer (84%), gezelschap, troost, afleiding (79%) en het klaarmaken van de warme maaltijden (74%). Alle ontvangers van mantelzorg, ontvangen deze zorg (deels) van hun kinderen, schoondochter of schoonzoon. Daarbij ontvangt 47% ook mantelzorg van andere familieleden en 32% van hun partner (Labyrinth, 2015).

Steunpunt Mantelzorg en Burenhulp

Ruim tweederde (68%) van alle ondervraagde ouderen is niet bekend met Steunpunt Mantelzorg en ongeveer een kwart (26%) wenst meer informatie over Steunpunt Mantelzorg. Ruim de helft van de oudere migranten (55%) kent het concept Burenhulp niet en onder de kenners maakt niemand hier gebruik van. Ook de informatiebehoefte aan Burenhulp is gering: slechts 19% wenst hier meer informatie over (Labyrinth, 2015).

Financiën

Hoewel 45% van de ondervraagde ouderen het afgelopen jaar geen enkele moeite had om rond te komen, moest ongeveer de helft (48%) op zijn minst letten op de uitgaven. Voor 19% geldt dat zij enige moeite hadden om rond te komen en 6% had hier grote moeite mee. Dit betekent dat een kwart van de oudere migranten enige tot grote moeite heeft om rond te komen, wat een aanzienlijk groter aandeel is dan de 3% autochtone 75-plussers in IJsselstein Noord die daar moeite mee heeft en meer dan

het dubbele van de 75+'ers in West (11,7%) (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Financiële voorzieningen

Vrijwel alle ouderen kennen de huur- en zorgtoeslag en het merendeel van hen maakt hier ook gebruik van (64% ontvangt huurtoeslag en 72% zorgtoeslag). De bekendheid met de bijstand en/of minimabeleid en WMO voorzieningen/sociaal team is minder, maar toch maakt respectievelijk 43% en 19% er gebruik van. Voor alle voorzieningen geldt dat de oudere migranten er beduidend meer gebruik van maken dan de autochtone 75-plussers in IJsselstein Noord en West. Dit komt overeen met het financiële beeld uit de woningtypes en het kunnen rondkomen (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Contacten

Gezien vragen rondom contact en eenzaamheid mogelijk confronterend kunnen zijn, is voorafgaand gevraagd of de respondent er problemen mee heeft om deze vragen te beantwoorden. Bijna de helft (45%) van de oudere migranten gaf aan hier deze vragen niet te willen beantwoorden, wat veel meer is dan de 2% van de eerder onderzochte 75-plussers in IJsselstein die moeite had met deze vragen (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015). Slechts 26 oudere migranten hebben deze vragen dus beantwoord en doordat de helft de vragen heeft geweigerd, zijn deze antwoorden slecht te vergelijken met voorgaande onderzoeken. 77% gaf aan dat ze altijd wel iemand in de omgeving hebben bij wie ze voor dagelijkse problemen terecht kunnen (en de overige 23% min of meer) en dat 85% van mening is dat zij altijd genoeg mensen hebben om op terug te vallen. Verder heeft 81% veel mensen op wie zij kunnen vertrouwen (en de overige 19% min of meer). Desondanks mist 34% (min of meer) gezelligheid om zich heen, ervaart 27% (min of meer) een leegte om zich heen en vindt 31% (min of meer) dat hun kring van kennissen te beperkt is. Daarnaast beantwoordt 35% de stelling 'wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht' met 'nee' en eveneens 35% met 'min of meer'. Dit sluit aan bij de beperkte rol die vrienden spelen,

zoals we eerder zagen, en de juist grotere rol van familie bij deze groep ouderen (Labyrinth, 2015).

Tijdsbesteding

Activiteiten die de respondenten relatief vaak wekelijks of vaker ondernemen zijn 'bezoek ontvangen' (77%), 'wandelen' (57%) en 'op bezoek gaan' (57%). Deze activiteiten zijn vergelijkbaar met autochtone 75+'ers in IJsselstein West (respectievelijk 67%, 54% en 58%), maar komen iets minder vaak voor bij autochtone ouderen in IJsselstein Noord (respectievelijk 52%, 46% en 40%). Opvallend minder zijn genoemd 'hobby of cursus' (15% tegenover 51% Noord en 61% West) en verenigingsactiviteiten (4% tegenover 17% Noord en 29% West). De overgrote meerderheid van de oudere migranten (83%) heeft nooit vrijwilligerswerk gedaan en heeft hier ook geen behoefte aan. Evenveel migranten als autochtonen in Noord (26%) ervaren belemmeringen om deel te nemen aan activiteiten buitenshuis. Opvallend genoeg ervaren autochtone 75+'ers in West beduidend meer belemmeringen (40%). Zowel allochtone als autochtone ouderen voelen zich met name belemmerd door hun slechte gezondheid of handicap, vinden het moeilijk om alleen te gaan en voelen zich te oud. Daarnaast worden 'taalproblemen' expliciet benoemd door vier van de 13 ouderen die zich belemmerd voelen (Labyrinth, 2015; Pulse, 2013; 2015).

Diensten en voorzieningen

Opvallend is dat voor alle genoemde diensten en voorzieningen geldt dat minimaal 75% van de oudere migranten hier geen behoefte aan heeft en er dan ook nauwelijks gebruik van wordt gemaakt. Voor veel diensten en voorzieningen ligt dit percentage zelfs nog een stuk hoger. Er is relatief het meest behoefte aan Steunpunt Mantelzorg (23%), gevolgd door sociaal culturele activiteiten door ouderen (21%). Van de genoemde diensten en voorzieningen wordt relatief het meest gebruik gemaakt van 'Stukkie fietsen', hoewel dit alsnog voor slechts 10% van de bevroegde ouderen geldt. Verder heeft in totaal 18% behoefte aan de 'buurtkamer voor migranten' (Labyrinth, 2015).

Mantelzorgers

Naast 47 oudere migranten in IJsselstein, zijn ook 14 van 'hun' mantelzorgers geïnterviewd. Omdat 14 respondenten een gering aantal is, zijn de antwoorden weergegeven in aantallen in plaats van percentages. Deze resultaten kunnen niet generaliseerd worden naar de totale

populatie migranten mantelzorgers. Vragen die zeer eenduidig beantwoord zijn, geven wel een sterkere indicatie voor de totale populatie.

Demografie en relatie tot naaste

De leeftijd van de 14 geïnterviewde mantelzorgers ligt tussen de 20 en de 43 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 32 jaar oud. Slechts één van de mantelzorgers is man, de overige 13 mantelzorgers zijn vrouw. De meeste mantelzorgers zorgen voor hun ouders (9 van de 14) of voor hun partner (3 mantelzorgers). De meeste mantelzorgers (8) hebben een Marokkaanse achtergrond, net als de meeste geïnterviewde ouderen. In tegenstelling tot de ouderen, spreken en verstaan op één na alle bevraagde mantelzorgers het Nederlands goed. Vijf van de geïnterviewde mantelzorgers wonen in hetzelfde huis als de naaste aan wie zij de mantelzorg verlenen. In negen van de veertien gevallen zorgen de mantelzorgers voor een vrouw en in vijf gevallen voor een man (Labyrinth, 2015).

Tijd besteed aan zorg voor naaste

- Alle ondervraagde mantelzorgers hebben hun naaste in de afgelopen week moeten helpen bij huishoudelijke taken. Gemiddeld besteedde de mantelzorgers hier 10 uur per week aan.
- Tevens hebben vrijwel alle mantelzorgers (op twee na) hun naaste de afgelopen week moeten helpen bij persoonlijke verzorging. Aan deze vorm van hulp werd gemiddeld 6 uur besteed.
- Op één na hebben alle mantelzorgers hun naaste de afgelopen week moeten helpen bij verplaatsen buitenshuis, maken van uitstapjes en bezoeken aan familie of vrienden, contacten met gezondheidszorg, regelen van hulp etc. Hier besteedden de mantelzorgers gemiddeld 5 uur per week aan.
- In tien van de veertien gevallen krijgt de naaste, behalve van de bevraagde mantelzorger, ook hulp van andere mantelzorgers of vrijwilligers. Gemiddeld ontving men hier 9 uur aan extra hulp door (Labyrinth, 2015).

Gezondheid van de mantelzorger

Hoewel 7 mantelzorgers hun gezondheid bestempelen als 'goed' of 'zeer goed', waardenen eveneens 7 mantelzorgers hun gezondheid als 'redelijk'. Geen enkele mantelzorger ervaart zijn of haar gezondheid als 'slecht'. Vergeleken met een jaar eerder is de gezondheid van de mantelzorgers in zes gevallen ongeveer hetzelfde gebleven, voor vier mantelzorgers

verbeterd, maar ook voor vier mantelzorgers verslechterd (Labyrinth, 2015).

Hoe zwaar is de zorg voor de mantelzorger?

De mantelzorgers hebben op een schaal van 1 tot 10 aangegeven hoe zwaar zij het vinden om zorg aan hun naasten te geven, waarbij 0 geldt als 'helemaal niet zwaar' en 10 is 'veel te zwaar'. Hierover lopen de meningen sterk uiteen. Waardes 0 tot en met 9 zijn gegeven, met een gemiddelde van 4,21. Alle bevraagde mantelzorgers hebben op zijn minst enige voldoening in het verrichten van hun zorgtaken. Voor de meesten van hen (8) geldt dat zij hier veel voldoening uit halen (Labyrinth, 2015).

Ervaren problemen i.c.m. de verleende mantelzorg

Ruim de helft van de geïnterviewde mantelzorgers geeft aan dat zij enige (8) of veel (1) problemen hebben met hun naaste. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om veeleisendheid, communicatieproblemen of gedrags-veranderingen. Ook heeft meer dan de helft enige (8) of veel (2) problemen met hun geestelijke gezondheid. Dit heeft te maken met stress, angst, somberheid of bezorgdheid over de toekomst. Hetzelfde beeld zien we bij de eigen lichamelijke gezondheid, waarmee de meeste mantelzorgers enige (8) of veel (1) problemen hebben. Ten slotte geven vier van de veertien mantelzorgers aan enige financiële problemen te hebben bij hun zorgtaken (Labyrinth, 2015).

Steun en geluk

De meeste mantelzorgers geven aan enige (9) of veel (4) steun te ontvangen vanuit hun netwerk bij het verrichten van hun zorgtaken. Eén mantelzorger geeft aan geen steun hierbij te ontvangen. Op een schaal van 0 (volledig ongelukkig) tot 10 (volmaakt gelukkig) hebben de mantelzorgers aangegeven hoe gelukkig zij zich voelen. Gemiddeld gaven de mantelzorgers een 7,21 op deze schaal en geen enkele mantelzorger gaf een score lager dan zes. Zij voelen zich dus eerder gelukkig dan ongelukkig. Op dezelfde schaal geven de mantelzorgers aan hoe gelukkig zij zich zouden voelen als zij iemand mogen uitkiezen die geheel kosteloos en bij hun naaste thuis, al hun zorgtaken zouden overnemen. Deze sco-

res liepen net als de ervaren zwaarte erg uiteen, met gegeven waardes tussen 0 en 8 en een gemiddelde van 4,21 (Labyrinth, 2015).

Kwaliteit van leven

Alle mantelzorgers beoordelen hun kwaliteit van leven als 'goed' (12) of 'voldoende' (2). Gemiddeld geven zij hun eigen leven het rapportcijfer 7,14, waarbij geen van de mantelzorgers hun leven lager waardeert dan een 6. De kwaliteit van hun leven is voor het merendeel (8) ongeveer hetzelfde gebleven als een jaar geleden (Labyrinth, 2015).

Diensten en voorzieningen en WMO

De bekendheid van Stichting Pulse en Vitras blijkt erg groot onder de bevraagde mantelzorgers. De meesten kennen ook Steunpunt Mantelzorg. Het Sociaal Team is het minst bekend van deze organisaties, bij ongeveer de helft van de mantelzorgers. Op één mantelzorger na zijn alle mantelzorgers ermee bekend dat de Wet Maatschappelijke Ondersteuning wijzigt (Labyrinth, 2015).

Gebruik en behoefte diensten en voorzieningen

Van alle genoemde diensten en voorzieningen in IJsselstein wordt er door de naasten van de mantelzorgers het meest gebruik gemaakt van de buurtkamer voor migranten (7 mantelzorgers), gevolgd door 'sociaal culturele activiteiten voor ouderen' (4 mantelzorgers). Hetgeen waar het meest behoefte aan is, terwijl er in de huidige situatie nog geen gebruik van gemaakt wordt is 'advies of voorlichting van een ouderenadviseur' en 'ondersteuning bij gebruik scootmobiel' (beide genoemd door 4 mantelzorgers). Voor de meeste voorgelegde diensten en voorzieningen geldt echter dat hier weinig of geen gebruik van wordt gemaakt en hier ook maar weinig behoefte aan is (Labyrinth, 2015).

1 Inleiding

● ● ● ● **Onderzoek onder oudere migranten en mantelzorgers in IJsselstein**

In opdracht van Stichting Pulse heeft Labyrinth een onderzoek uitgevoerd onder oudere migranten en mantelzorgers wonende te IJsselstein. Stichting Pulse is dé welzijnsonderneming van en voor inwoners van IJsselstein en Lopik: *“De stichting stelt zichzelf tot doel de kwaliteit van wonen en leven voor inwoners te vergroten: thuis en in de buurt. Waarbij we werken aan passende deelname en bijdrage aan de maatschappij door iedereen. Pulse organiseert dit samen met de bewoners van IJsselstein en Lopik: we zoeken ideeën en vragen, stimuleren en faciliteren initiatief, mobiliseren en coördineren vrijwillige inzet. Met een groepje professionals en een hele grote groep vrijwilligers bereiken we heel veel.”*

● ● ● ● **Aanleiding en doel**

Er is weinig bekend over de zorgbehoefte en gezondheid van oudere migranten in IJsselstein. Om hier meer inzicht in te krijgen is dit onderzoek uitgezet. De aanleiding voor dit onderzoek is het feit dat Pulse jaarlijks een onderzoek onder 75+’ers houdt, steeds in een andere wijk. Doel van dat onderzoek is tweeledig: enerzijds hulp bieden om het zelfstandig functioneren bij ouderen te verbeteren en anderzijds beleidsinformatie verzamelen over de leefsituatie en ondersteuningsbehoefte van ouderen. Pulse heeft hierbij moeten constateren dat via voornoemd onderzoek oudere migranten niet bereikt worden. Dat vindt Pulse een gemis, zeker in deze tijden van veranderingen in de zorg en mogelijke ondersteuning. Het is ook denkbaar dat de vragen en ondersteuningsbehoefte bij deze doelgroep anders zou kunnen zijn dan bij autochtone ouderen. Pulse vindt het belangrijk om het inzicht daarin te vergroten.

Dit onderzoek moet duidelijk maken welke behoeften er zijn. Waar moet de aandacht als eerste naartoe? Wat kunnen mensen niet (meer) zelf doen? En wat wel? Aan welke diensten en voorzieningen is behoefte? De ervaringen en behoeftes van oudere migranten en hun mantelzorgers

kunnen worden ingezet bij verbeteringen in de ouderenzorg. Want hoe meer er bekend is over de zorgvragen, hoe beter er rekening mee gehouden kan worden. Bijvoorbeeld bij het veranderen van voorzieningen, regelingen of wetten voor zorg en welzijn. Daarnaast kunnen de resultaten input vormen voor de ontwikkeling van betere preventie, betere dan wel meer passende ondersteuning bij kwalitatief goed zelfstandig wonen, en goede ondersteuning van mantelzorgers.

● ● ● ● **Methode**

Kwantitatieve vragenlijsten

Labyrinth heeft in nauwe samenspraak met, en met de input van de opdrachtgever twee vragenlijsten ontwikkeld. Eén voor de oudere migranten en één voor de mantelzorgers. De vragenlijsten hebben een kwantitatieve basis (gesloten vragen), met op een aantal punten ruimte voor open 'anders namelijk' antwoorden of open toelichting. In lijn met de wens van de opdrachtgever is de gezondheidsenquête van GGD regio Utrecht als uitgangspunt voor de vragenlijst gebruikt. Deze enquête vormt ook de basis voor het jaarlijkse onderzoek van Pulse onder 75+'ers. Met deze vragenlijst als basis zijn specifieke vragenlijsten opgesteld voor oudere migranten en migranten mantelzorgers. Tevens zijn maatschappelijke partners betrokken bij de ontwikkeling van de vragenlijst, door na te gaan of zij nog aanvullingen hadden op de enquête met voor hun relevante vragen.

In de vragenlijst voor de oudere migranten zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Algemene gegevens
- Wonen
- Mobiliteit
- Gezondheid
- Financiën
- Mantelzorg
- Contacten
- Tijdsbesteding
- Diensten en voorzieningen

In de vragenlijst voor de *migranten mantelzorgers* zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Persoonlijke gegevens
- Relatie en gegevens naaste
- Gezondheid van uzelf
- Tijd besteed aan zorg voor uw naaste
- Hoe zwaar de zorg is voor uzelf
- Kwaliteit van leven van uzelf
- Diensten en voorzieningen voor u en uw naaste

● ● ● ● **Face-to-face veldwerk m.b.v. Etnoteam**

Focus op 65-plussers

Tijdens dit onderzoek is gekozen voor definiëring van de leeftijdsgroep oudere migranten als personen van 65 jaar en ouder. Dit in tegenstelling tot het eerder genoemde jaarlijkse onderzoek van Pulse onder 75-plussers. Achterliggend idee is dat uit onderzoek blijkt dat sommige allochtone ouderen eerder 'oud' zijn dan autochtone ouderen, dat wil zeggen dat zij al op jongere leeftijd kenmerken hebben die bij autochtonen met een hogere leeftijd geassocieerd worden (Verwey-Jonker Instituut, 2011). Zo stelt Pharos (2011): *“Voor migranten is inmiddels bekend dat zij ‘eerder oud zijn’, wat wil zeggen dat zij door een combinatie van factoren eerder ouderdomsklachten vertonen dan autochtone Nederlanders. Factoren die hieraan bijdragen zijn het migratieverleden, het verrichtten van fysiek zwaar werk, de slechte sociaaleconomische status en een ongezonde leefstijl. Dit is dan ook de reden dat in relatie tot migranten meestal de leeftijdsgrens van 55 jaar voor ouderen wordt gehanteerd”*. Ook volgens Verwey-Jonker Instituut is 55 jaar of ouder een veelgebruikte indeling voor 'oudere' migranten, dit wordt bijvoorbeeld gehanteerd door het SCP). Om deze reden zijn enkele migranten tussen de 55 en 65 jaar ook meegenomen tijdens dit onderzoek.

Face-to-face

Om er voor te zorgen dat zoveel mogelijk oudere migranten in IJsselstein – dus ook personen die de taal minder goed beheersen of minder geneigd zijn zelf deel te nemen aan een onderzoek – gehoord worden, is voor de face-to-face benadering gekozen. Deze face-to-face benadering is bij uitstek de methode om in te kunnen gaan op de persoonlijke situatie van oudere migranten en hun mantelzorgers. Tevens geeft dit hen

het gevoel dat ze serieus genomen worden. Om deze redenen is ervoor gekozen oudere migranten individueel, aan de deur, te benaderen. De interviewers droegen gedurende het onderzoek badges met hun naam erop en konden zich legitimeren wanneer daar naar gevraagd werd.

Etnoteam

De volledige onderzoekspopulatie binnen dit onderzoek is van allochtone afkomst. Om deze reden heeft Labyrinth in dit onderzoek haar Etnoteam ingezet. Dit team omvat diverse meertalige interviewers, met een diversiteit aan etnische komaf. Het grootste deel van de onderzoekspopulatie binnen dit onderzoek is van Marokkaanse komaf en/of spreekt een Arabische taal. Daarom heeft Labyrinth bij dit onderzoek interviewers ingezet met een Marokkaanse (zowel Arabisch als Tamazight/Berbers sprekenden) achtergrond.

De keuze voor de inzet van het Etnoteam werd door Pulse onderbouwd door de verwachting het beperkte bereik van voornoemd jaarlijks 75+ onderzoek van Pulse (tenminste ook) het gevolg is van het feit dat ouderen niet altijd goed genoeg Nederlands spreken om aan dergelijk onderzoek deel te nemen. Dit vermoeden is tijdens dit onderzoek bevestigd gezien uit de resultaten blijkt dat slechts 15% van de ouderen aangeeft goed Nederlands te spreken (zie figuur 7, paragraaf 2.1).

Informatieverstrekking en Directe Zorgvragen

Om de oudere migranten in IJsselstein en 'hun' mantelzorgers goed te kunnen informeren hebben de interviewers een uitgebreide briefing gehad over het onderzoek en het aanbod van Stichting Pulse alsook andere belangrijke voorzieningen in IJsselstein. Daarnaast hadden de interviewers tijdens de gesprekken een map vol folders mee met informatie over allerhande voorzieningen in IJsselstein. Zo konden de interviewers tijdens het interview folders overhandigen aan respondenten die geïnteresseerd waren in bepaalde voorzieningen en concrete vragen neerleggen bij de ouderenconsulent en mantelzorgondersteuner van Pulse, de zogenoemde 'directe zorgvragen'. De 47 interviews met ouderen hebben 13 directe zorgvragen opgeleverd die direct zijn opgepakt door medewerkers van Pulse.

Samenwerking met Moskee al-Taouba

Tijdens de opzet en uitvoering van het onderzoek is samengewerkt met moskee al-Taouba. Samen met de moskee zijn er gesprekken en bijeenkomsten georganiseerd om de achterban te informeren over het onderzoek en het project. Zo is er een informatiebijeenkomst geweest aansluitend aan het vrijdagmiddaggebed en zijn er spreekuren georganiseerd waar geïnteresseerde moskeebezoekers naar toe konden komen om meer informatie over het onderzoek te krijgen; om mee te doen, of om vragen te stellen. Er werd zowel rekening gehouden met de mannelijke als de vrouwelijke bezoekers. De opzet van de plenaire bijeenkomst was een stuk uitleg/ presentatie, met de nadruk op de interactie met de bezoekers door na afloop van het plenaire gedeelte, in gesprek te gaan met de onderzoekers. De moskee is zeer bereidwillig geweest en heeft ons optimaal ondersteund bij de uitvoering van het onderzoek.

Werving en Looptijd

Het interviewteam van Labyrinth Onderzoek & Advies is van half oktober 2014 tot en met januari 2015 in IJsselstein actief geweest om oudere migranten en 'hun' mantelzorgers te interviewen.

Voor de werving van respondenten heeft Labyrinth verschillende methodes gebruikt. Van half oktober tot en met begin november 2014 zijn interviewers van Labyrinth bij verschillende bijeenkomsten van Stichting Pulse (Interculturele ontmoetingsmiddag en Buurkamer voor oudere migrantenvrouwen) en de moskee aanwezig geweest. Hier hebben zij het onderzoek geïntroduceerd en de eerste interviewafspraken gemaakt.

De oudere migranten die aan huis benaderd zijn, zijn begin november door een gezamenlijke brief van Stichting Pulse en Labyrinth op de hoogte gesteld van het onderzoek en de komst van een interviewer. Van november tot en met januari heeft het interviewteam van Labyrinth hen op verschillende dagen en tijdstippen aan de deur benaderd voor een interview. Vervolgens is er gebruik gemaakt van de 'sneeuwbalmethode,' waarbij de interviewer een respondent altijd vroeg of hij/zij nog andere oudere migranten in IJsselstein en/of 'hun' mantelzorgers kende die mee zouden willen werken aan het onderzoek.

Na afloop van dit veldwerk is gekeken naar mogelijkheden om meer respondenten te vinden voor het onderzoek, om zodoende de uitspra-

ken die met de resultaten van het onderzoek gedaan worden te kunnen versterken. In samenspraak met de opdrachtgever is de mogelijkheid besproken om via het GBA (Gemeentelijke Basis Administratie) een aanvullende steekproef te trekken. Helaas bleek dit proces tijdrovend te zijn en is het vooralsnog niet gelukt om hier uitsluitel van de gemeente over te krijgen. Om vertraging van het onderzoek verder te voorkomen is uiteindelijk besloten om niet te wachten op extra adressen vanuit het GBA en met de reeds verkregen data aan de slag te gaan.

● ● ● ● **Respons: 47 ouderen en 14 mantelzorgers**

In totaal zijn er 61 ouderen en mantelzorgers geïnterviewd in dit onderzoek.

Tabel 1: Responsoverzicht			
	Aantal geïnterviewd	Responspercentage t.o.v. benaderd	Respons t.o.v. streefrespons
Huis-aan-huis benadering met aankondigingsbrief: 61 ouderen (adressen)	31	50%	115% (47 van 41)
Anders geworden ouderen	16	Niet van toepassing	
Mantelzorgers	14	Niet van toepassing	100% (14 van 14)
Totaal	61		111% (61 van 55)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

● ● ● ● **Leeswijzer**

Na de samenvatting en deze algemene inleiding, worden de resultaten van dit onderzoek weergegeven. In hoofdstuk 2 komen de resultaten

van de oudere migranten aan bod. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de resultaten van de mantelzorgers besproken.

Bij de interpretatie van de resultaten van dit onderzoek moet rekening worden gehouden met het relatief lage aantal respondenten. Dit betekent dat de resultaten slechts met voorzichtigheid te generaliseren zijn naar oudere migranten in IJsselstein en de vergelijkingen met de autochtone 75+'ers in de samenvatting slechts indicatief zijn.

Toelichting tabellen en figuren:

- Door afrondingsverschillen kan het voorkomen dat totalen niet precies op 100% uitkomen;
- n = het aantal respondenten dat de vraag heeft beantwoord, dit kan per vraag iets verschillen;
- In sommige gevallen (vooral bij de mantelzorgers) is de n (aantal respondenten dat de vraag heeft beantwoord) te laag om de antwoorden in percentages uit te drukken. In deze gevallen zijn de uitkomsten weergegeven in aantallen in plaats van percentages.
- Indien respondenten meerdere antwoorden op een vraag konden geven kan het zijn dat de totale percentages niet uitkomen op 100%, maar dat dit hoger is. Het gaat immers om het percentage van de *respondenten* dat iets vindt, niet om het percentage van het aantal *antwoorden* dat gegeven is. Indien het gaat om een vraag waar meerdere antwoorden mogelijk zijn (multipele respons), dan wordt dit aangegeven bij de betreffende figuurtitel. Daarnaast wordt in de bron van de betreffende tabel of figuur vermeld wat het gemiddeld aantal antwoorden per respondent is.

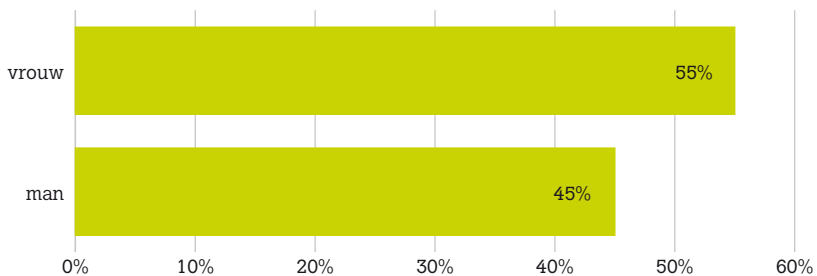
2 Resultaten – oudere migranten

• • • ● 2.1. Algemene achtergrondgegevens van de ouderen

Geslacht en geboortjaar

Iets meer dan de helft van de ondervraagde ouderen is vrouw (55%), de overige 45% is man (zie figuur 1).

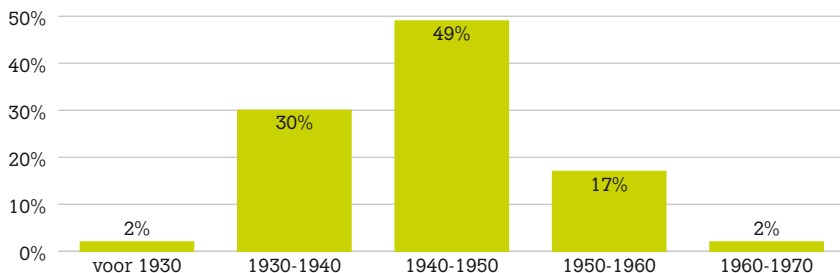
Figuur 1: Geslacht (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Ongeveer één op de drie respondenten is vóór 1940 geboren en nu dus 75 jaar of ouder. De overige ondervraagden zijn jonger. Gemiddeld heeft men een leeftijd rond de 71-72 jaar (figuur 2).

Figuur 2: Geboortjaar – gecategoriseerd (n=47)

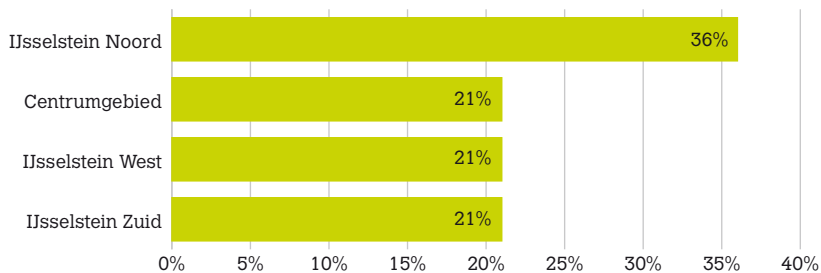

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Woonwijk en woonsituatie

Oudere migranten uit de wijk 'Ijsselstein Noord' zijn met een aandeel van 36% (ruim een derde) het sterkst vertegenwoordigd in de respons. Voor de drie overige wijken geldt dat 21% van respondenten hier woonachtig is (zie figuur 3).

Figuur 3: Wijk (n=47)

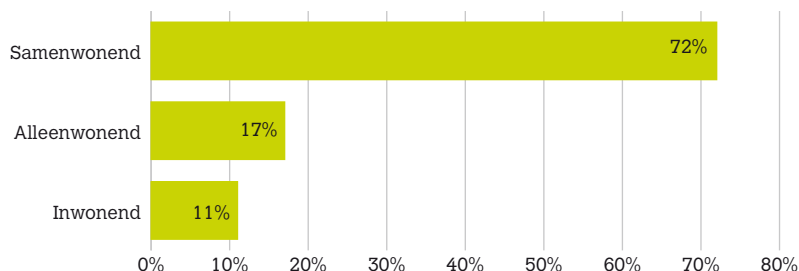

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Bijna driekwart van de respondenten is samenwonend/gehuwd (72%). Daarnaast is 17% alleenstaand en woont 11% in bij iemand anders (bijvoorbeeld familie) (zie figuur 4).

Figuur 4: Leef/woonsituatie (n=47)

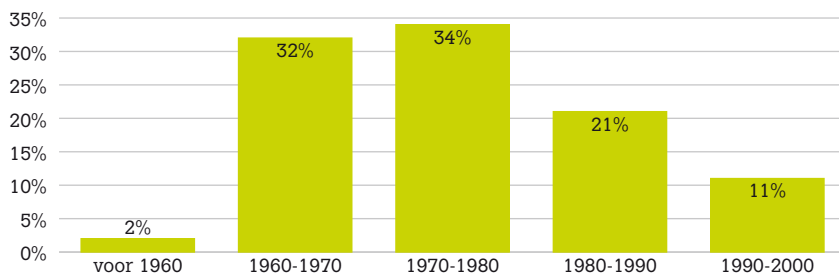

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Sinds welk jaar woonachtig in Nederland?

Uit figuur 5 valt af te leiden sinds welk jaar de ondervraagde ouderen woonachtig zijn in Nederland. Voor ruim tweederde (68%) geldt dat zij vóór 1980 in Nederland zijn gaan wonen. Een enkeling (11%) is relatief kort geleden naar Nederland gekomen, namelijk tussen 1990 en 2000.

Figuur 5: Sinds welk jaar woonachtig in Nederland – gecategoriseerd (n=47)

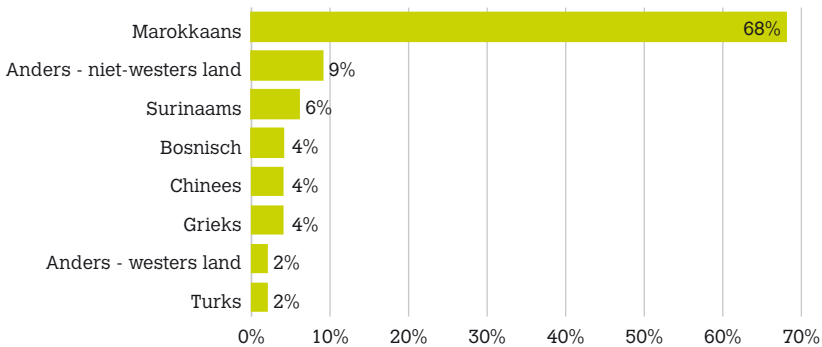
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Etniciteit oudere migranten

Op basis van het geboorteland van de respondent zelf en diens ouders, is de etniciteit van de respondenten in kaart gebracht. Voor de gehanteerde indeling is de gangbare CBS-definitie gebruikt.

Uit figuur 6 blijkt dat de overgrote meerderheid bestaat uit ouderen met een Marokkaanse afkomst (68%). Daarnaast zijn er ouderen met een diversiteit aan etnische afkomst geïnterviewd, waaronder Surinaams, Bosnische, Chinees en Grieks.

Figuur 6: Etniciteit ouderen (gebaseerd op het geboorteland van hun ouders volgens CBS-definitie) (n=47)

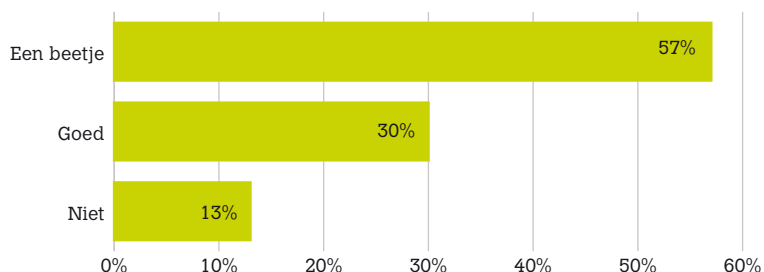
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

De Nederlandse taal

Lang niet iedereen kan het Nederlands goed verstaan. Ruim de helft (57%) verstaat het Nederlands een beetje, terwijl 13% helemaal geen

Nederlands verstaat. Daarentegen kan ongeveer een op de drie respondenten (30%) het Nederlands wel goed verstaan (zie figuur 7).

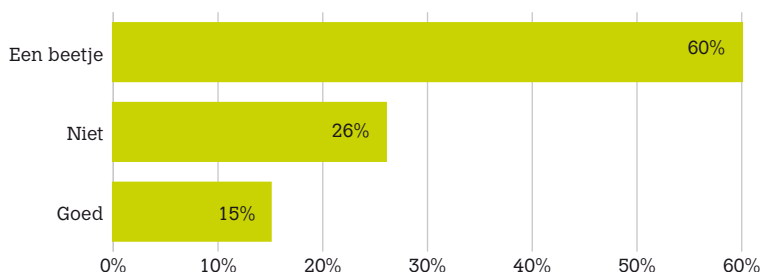
Figuur 7: Hoe goed kan u Nederlands verstaan? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Als het gaat om het spreken van de Nederlandse taal zien we dat men hier nog wat vaker moeite mee heeft. De meeste ouderen (60%) kunnen een beetje Nederlands spreken. Ongeveer een kwart (26%) zegt geen Nederlands te kunnen spreken, terwijl 15% juist zegt dit goed te kunnen (zie figuur 8).

Figuur 8: Hoe goed kunt u Nederlands spreken? (n=47)

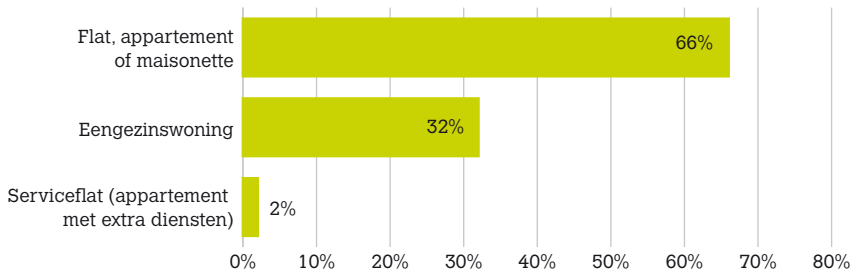
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

2.2. Wonen

Woningtype

Tweederde van de respondenten woont in een flat, appartement of maisonette (zie figuur 9). Geen van de geïnterviewde ouderen woont in een seniorenwoning of aanleuningwoning. Er woont alleen 1 respondent in een serviceflat.

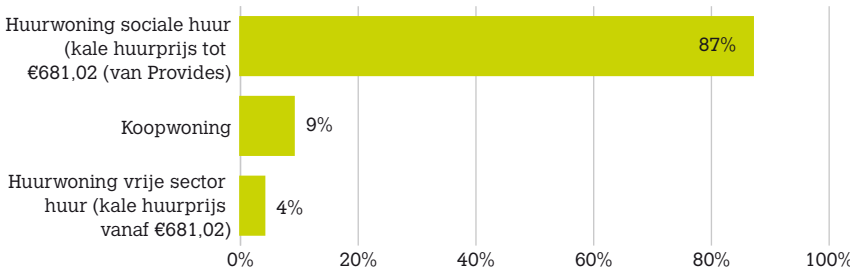
Figuur 9: In wat voor soort woning woont u? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

De meeste woningen van de respondenten (87%) zijn huurwoningen binnen de sociale huur met een kale huurprijs tot €681,02 (van Provides). Een enkeling woont in een koopwoning (9%) of in een huurwoning in de vrije sector (zie figuur 10).

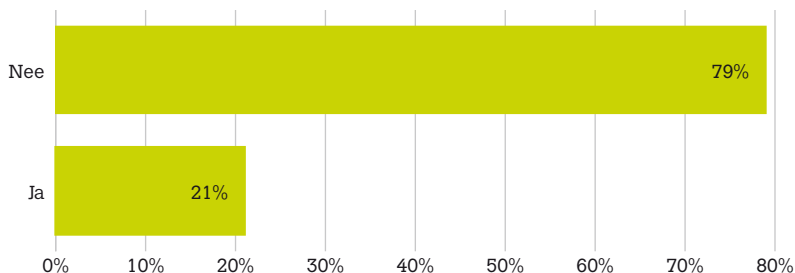
Figuur 10: Is dit een huur of koopwoning? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

In totaal 10 respondenten (21%) geven aan dat speciale aanpassingen in hun woning wenselijk zijn, zodat zij zich beter kunnen voortbewegen (zie figuur 11).

Figuur 11: Zijn er speciale aanpassingen in uw woning wenselijk, zodat u zich beter kan voortbewegen? (n=47)

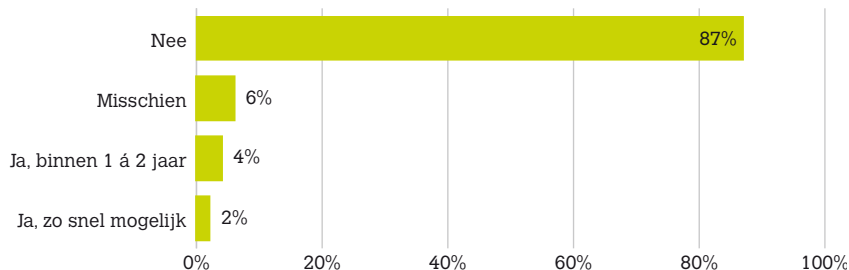

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Weinig verhuisplannen

Zes respondenten (10%) geven aan misschien of maximaal binnen 2 jaar te willen verhuizen (zie figuur 12).

Figuur 12: Zou u willen verhuizen? (n=47)

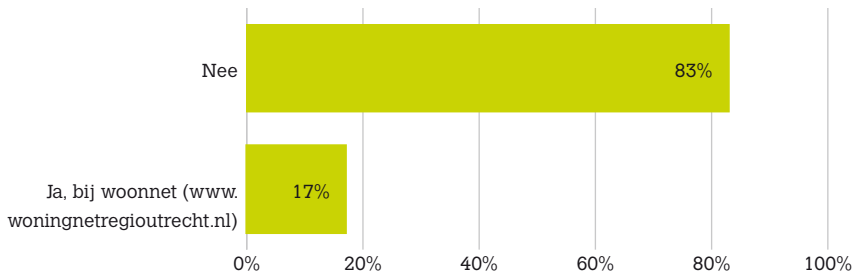
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Weinig ouderen staan ingeschreven voor een andere woning

Van alle ondervraagde ouderen staat 83% niet ingeschreven voor een andere woning. De overige 17% geeft aan te zijn ingeschreven bij Woonnet (zie figuur 13). Geen enkele respondent geeft aan ingeschreven te

staan om in aanmerking te komen voor een aanleunwoning. Van de zes ouderen die bij voorgaande vraag aangaven (misschien) te willen verhuizen staan er drie ingeschreven bij Woonnet.

Figuur 13: Staat u ingeschreven voor een andere woning? (n=47)

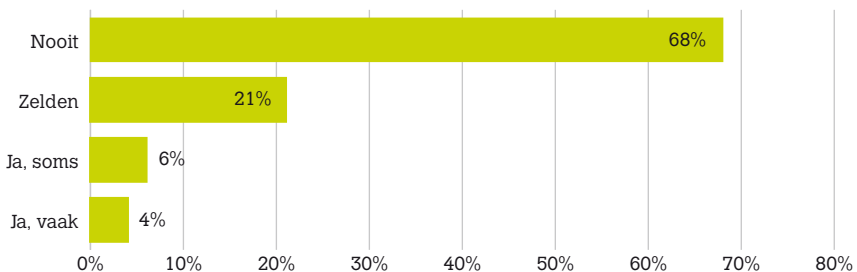

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Voelt men zich onveilig in de buurt of wijk?

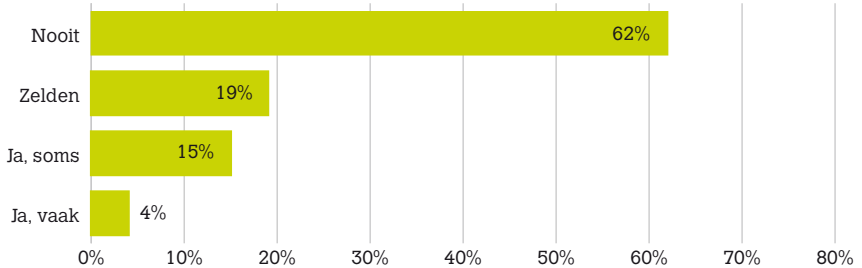
De meeste respondenten voelen zich overdag nooit (68%) of zelden (21%) onveilig in hun wijk (zie figuur 14). Een enkeling (10%) zich overdag soms of vaak onveilig in hun wijk. Ook 's avonds voelen de meeste ouderen zich nooit (62%) of zelden (19%) onveilig in hun wijk (zie figuur 15, tweede figuur). Wel zijn er zijn er iets meer ouderen die zich 's avonds soms of vaak onveilig in hun wijk voelen dan overdag (19% t.o.v. 10%).

Figuur 14: Voelt u zich weleens onveilig in uw wijk? - overdag (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

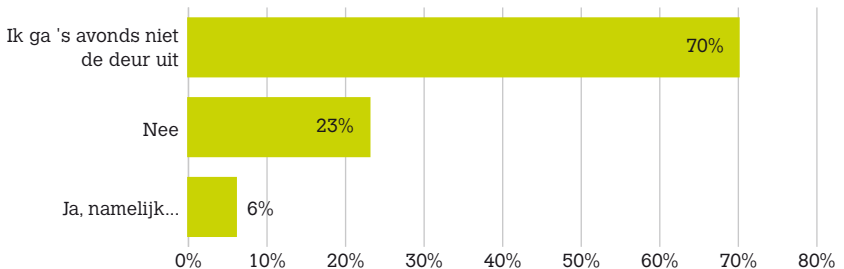
Figuur 15: Voelt u zich weleens onveilig in uw wijk? - 's avonds/ 's nachts (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

De meeste respondenten gaan 's avonds niet de deur uit (70%). Daarnaast zegt het merendeel van degenen die dat wel doen dat er in hun wijk of buurt geen plekken of straten zijn waar zij 's avonds liever niet alleen zou komen. Een enkele respondent (6%) zegt dat er wel zulk soort dergelijke plekken zijn (zie figuur 16). Zij noemen een paadje met slechte verlichting en onbelichte wegen waar groepjes jongeren hangen.

Figuur 16: Zijn er in uw wijk of uw buurt plekken of straten waar u 's avonds liever niet alleen zou komen? (n=47)

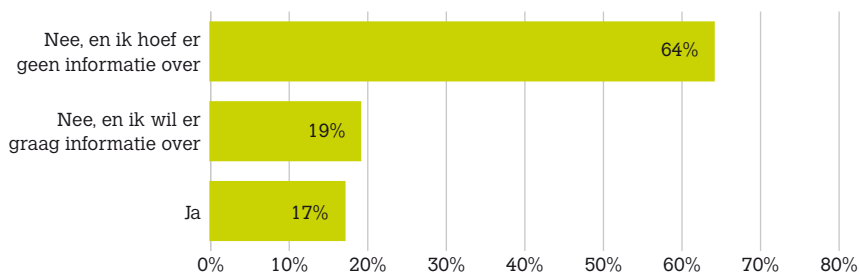
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Weinig bekendheid met buurtbemiddeling en de klachtenlijn

In totaal 83% is niet bekend met buurtbemiddeling en de behoefte aan informatie hierover is beperkt (zie figuur 17). Desondanks wenst 19% hier wel informatie over en is 17% hier wel reeds bekend mee. Voor de klach-

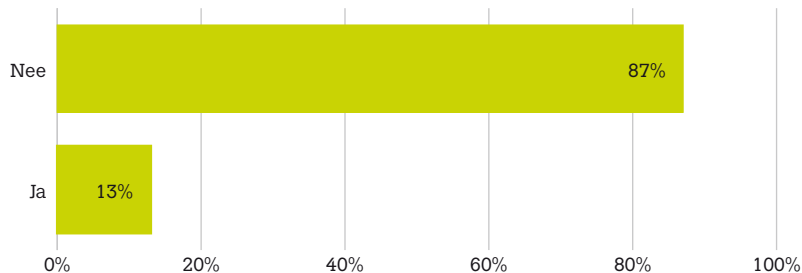
tenlijn geldt dat slechts 13% hiermee bekend is (zie figuur 18, tweede figuur).

Figuur 17: Kent u 'Buurtbemiddeling'? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 18: Bent u bekend met de klachtenlijn via het nummer van de gemeente (tel. 14030)? (n=47)

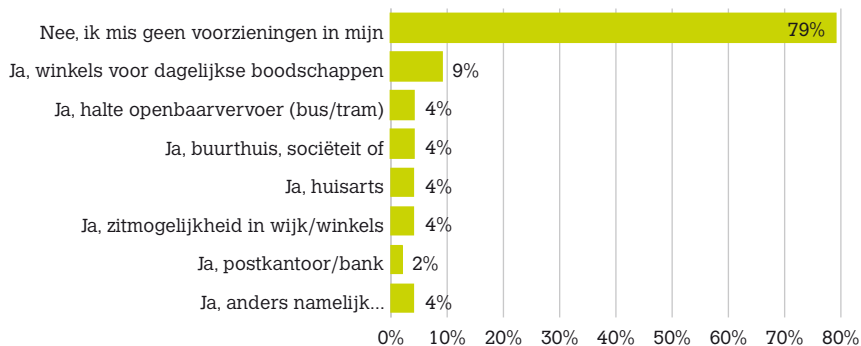
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Weinig gemis aan voorzieningen in de woonomgeving

De overgrote meerderheid (79%) van de ondervraagde ouderen mist geen voorzieningen in hun woonomgeving (zie figuur 19). Een enkeling mist winkels voor dagelijkse boodschappen (9%) of andere voorzieningen.

Figuur 19: Mist u bepaalde voorzieningen in uw woonomgeving, welke? (meerdere antwoorden mogelijk) (n=)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

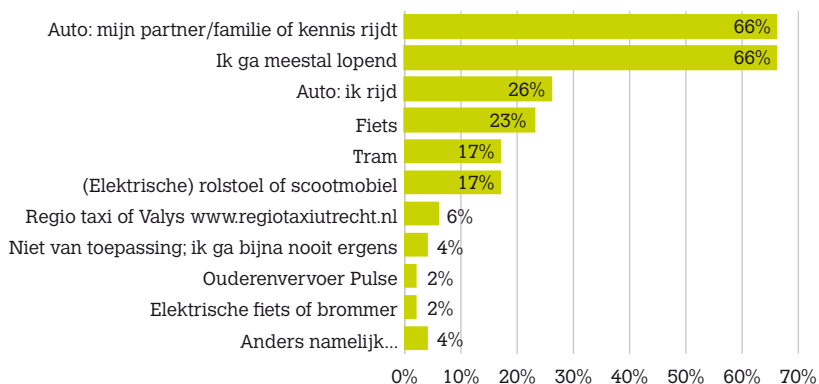
*Respondenten konden meerdere antwoorden geven op deze vraag. Gemiddeld heeft men 1,1 antwoord gegeven

● ● ● ● 2.3. Mobiliteit

De auto en de benenwagen

De auto is het meestgebruikte vervoermiddel onder de ondervraagde ouderen: het merendeel van de respondenten (66%) maakt veelal gebruik van de auto, waarbij hun partner of kennis rijdt (zie figuur 20). Daarnaast zegt 26% zelf auto te rijden. Ook gaat men vaak te voet ergens naar toe: 66% geeft aan meestal lopend ergens heen te gaan. Fietsen gebeurt minder vaak, namelijk door 23% van de respondenten. Verder gebruikt 17% veelal de tram en eveneens 17% de (elektrische) rolstoel of scootmobiel. Er wordt door deze groep weinig gebruik gemaakt van de regiotaxi, Valys, ouderenvervoer Pulse of een elektrische fiets of brommer.

Figuur 20: Van welke vervoersmiddelen maakt u meestal gebruik als u ergens naar toe gaat? (Er zijn meerdere antwoorden mogelijk) (n=47)

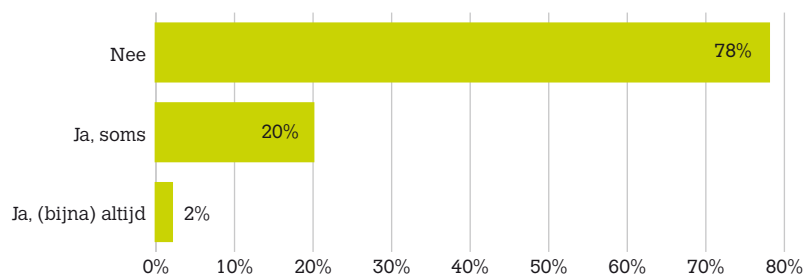

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

* Respondenten konden meerdere antwoorden geven op deze vraag. Gemiddeld heeft men 2,34 antwoord gegeven

Ruim driekwart (78%) van de ondervraagde ouderen heeft nooit problemen met vervoer waardoor zij ergens niet naartoe gaan waar zij naartoe hadden willen gaan (zie figuur 21). Enkele respondenten (20%) hebben hier soms problemen mee en één respondent (bijna) altijd.

Figuur 21: Heeft u wel eens problemen met vervoer waardoor u ergens niet naar toe gaat waar u wel naar toe had willen gaan? (n=46)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Bekendheid en gebruik regiotaxi

Iets meer dan de helft is bekend met de regiotaxi (57%). Onder degenen die de regiotaxi niet kennen wenst het merendeel hier geen extra informatie over (zie figuur 62).

Onder degenen die regiotaxi wel kennen, maakt slechts 19% hier gebruik van. Dit komt neer op 5 van de ondervraagde ouderen. Niemand is ontevreden over de regiotaxi, hoewel de meeste respondenten (78%) hier geen mening over konden geven.

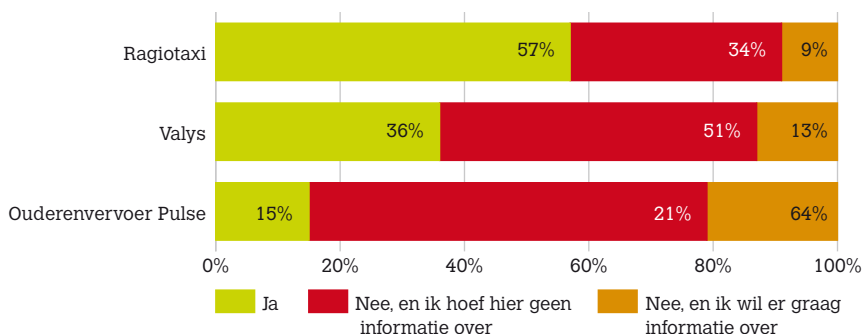
Bekendheid en informatiebehoefte Valys

Ruim een derde is bekend met Valys (36%), terwijl het merendeel hier niet bekend mee is (64%). Onder degenen die Valys niet kennen, wenst het merendeel hier geen extra informatie over. Zes respondenten (13%) willen dit wel (zie figuur 26).

Bekendheid en informatiebehoefte ouderenvervoer Pulse

Slechts 15% is bekend met het ouderenvervoer van Pulse. Onder degenen die het ouderenvervoer van Pulse niet kennen (85%) wenst het merendeel hier geen extra informatie over (64%). Toch zijn er wel wat ouderen die hier wel wat informatie over willen, dit geldt voor 10 respondenten (21%) (zie figuur 26). Er zijn drie ondervraagde ouderen die weleens gebruikmaken van het ouderenvervoer van Pulse.

Figuur 26: Kent u de regiotaxi, Valys en ouderenvervoer Pulse? (n=47)

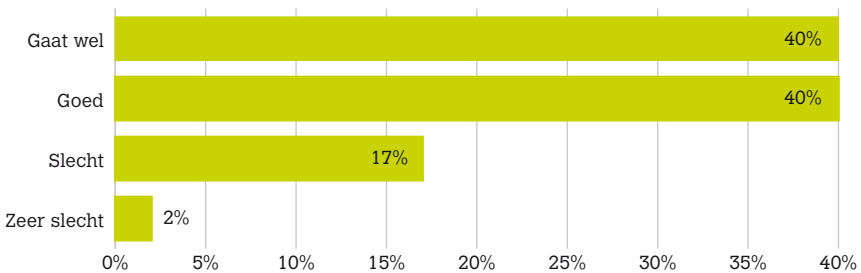
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

2.4. Gezondheid

Ervaring algemene gezondheid

De overgrote meerderheid van de respondenten geeft aan in redelijke ('gaat wel' 40%) of goede (40%) staat van gezondheid te zijn (zie figuur 27). Daarentegen ervaart 19% zijn of haar gezondheid als 'slecht' (17%) of 'zeer slecht' (2%).

Figuur 27: Hoe zou u over het algemeen uw gezondheid noemen? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Specifieke gezondheidsproblemen

De ondervraagde ouderen is gevraagd naar een aantal specifieke gezondheidsklachten. Hierbij konden zij aangeven of zij hier al dan niet last van hebben. In tabel 2 staan de antwoorden van de ouderen op deze vragen. Hieruit blijkt onder meer dat er bij meer dan de helft van de ouderen sprake is van hoge bloeddruk (63%), suikerziekte (60%) en problemen met zien/gezichtsvermogen (59%).

Tabel 2: Ik vraag u nu specifiek naar een aantal gezondheidsklachten. Kunt u aangeven of u hier last van heeft? (n =46-47).

Gezondheidsklacht	Ja	Nee	Wil ik liever niet zeggen	n
Suikerziekte	60%	28%	2%	47
Hoge bloeddruk	63%	35%	2%	46
Hart- en vaatziekten	33%	65%	2%	46
Longproblemen	22%	76%	2%	46
Gehoorproblemen	20%	78%	2%	46
Problemen met zien / gezichtsvermogen	59%	37%	4%	46
Rugproblemen	38%	57%	4%	47

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Moeite met uitvoeren van handelingen?

Daarnaast is de respondenten gevraagd of zij bepaalde handelingen met of zonder moeite kunnen uitvoeren (zie tabel 3). Hieruit blijkt dat voor alle benoemde handelingen geldt dat minimaal 50% van de respondenten hier geen moeite mee heeft. Daarentegen zijn er toch behoorlijk wat ouderen die wel moeite hebben met bepaalde handelingen. Dit geldt met name voor 'de trap op- en aflopen'; 49% heeft enige of grote moeite mee. In en uit bed stappen kan ook lang niet iedereen zonder moeite; 44% heeft enige of grote moeite mee.

Tabel 3: Ik noem een aantal handelingen waar sommige mensen moeite mee hebben. Kunt u aangeven of u deze handelingen (met of zonder moeite) kunt uitvoeren? (n=47).

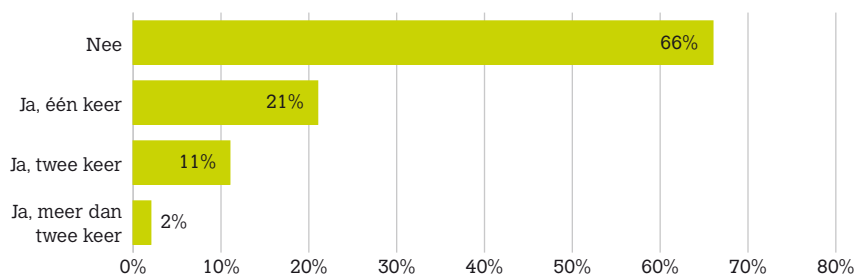
Handeling	Ja, zonder moeite	Ja, met enige moeite	Ja, met grote moeite	Nee, dat kan ik niet
Eten en drinken	96%	4%	-	-
Gaan zitten en opstaan uit een stoel	62%	36%	2%	-
In en uit bed stappen	55%	38%	6%	-
Aan en uitkleden	68%	26%	4%	2%
Zich verplaatsen naar een andere kamer op dezelfde verdieping	83%	15%	2%	-
De trap open en aflopen	50%	36%	13%	2%
De woning verlaten en binnen gaan	66%	30%	4%	-
Zich verplaatsen buitenshuis	64%	30%	6%	2%
Het gezicht en handen wassen	100%	-	-	-
Zich volledig wassen	68%	23%	2%	6%

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Gevallen in afgelopen 12 maanden?

Ongeveer een derde van de ouderen geeft aan in de afgelopen maanden minimaal 1 keer te zijn gevallen (zie figuur 28).

Figuur 28: Bent u in de afgelopen 12 maanden wel eens gevallen? (n=47)

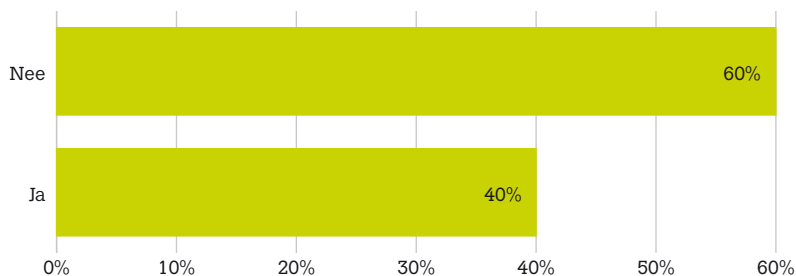

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Vinden de ouderen zichzelf vergeetachtig?

Hoewel de ruime meerderheid van de ouderen (60%) zichzelf niet vergeetachtig vindt, geldt dit voor de overige 40% wel (zie figuur 29). Ruim tweederde (68%) van degenen die zichzelf vergeetachtig vinden, geeft aan zich hier een beetje zorgen om te maken, de overige 31% maakt zich hier weinig zorgen over.

Figuur 29: Vindt u zichzelf vergeetachtig? (n=47)

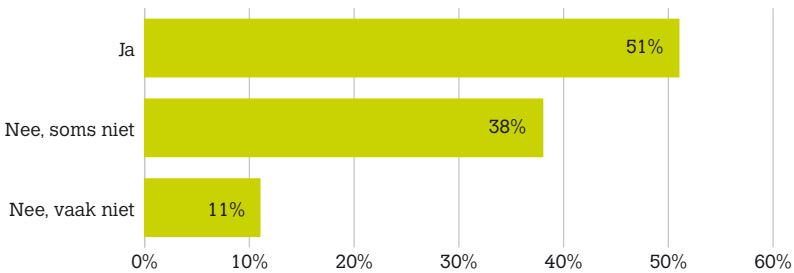

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Moeite met slapen en medicatie hiervoor

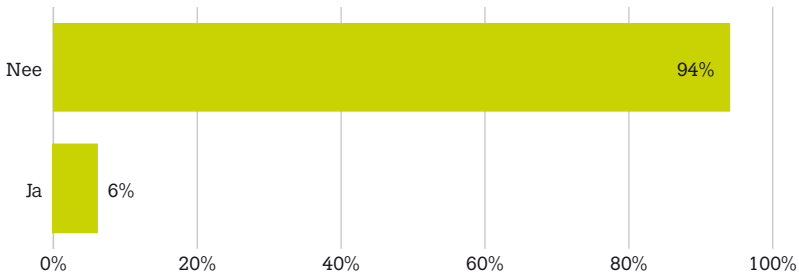
De helft van de ondervraagde ouderen slaapt goed (51%). Ruim een derde (38%) heeft soms moeite met slapen en de overige 11% heeft hier vaak moeite mee (zie figuur 30). In totaal 6% gebruikt medicijnen om in slaap te komen (zie figuur 31, tweede figuur).

Figuur 30: Slaapt u goed? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 31: Gebruikt u medicijnen om in slaap te komen? (n=47)

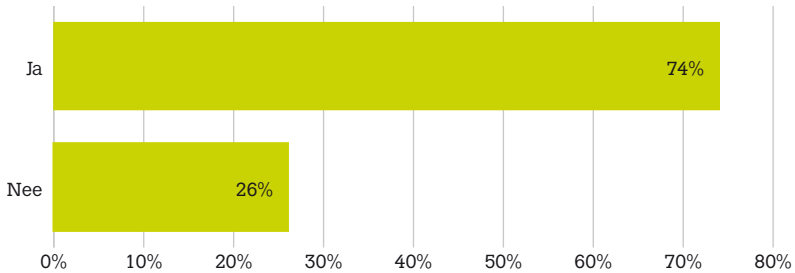
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Medicatiegebruik algemeen

Gemiddeld slikken degenen die nog andere medicijnen dan slaapmiddelen gebruiken 6,66 medicijnen (aantal pillen) per dag. Ruim de helft van hen (57%) slikt 5 pillen per dag of minder, de overigen slikken meer pillen per dag.

Figuur 32: Slikt u andere medicijnen dan slaapmedicijnen? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

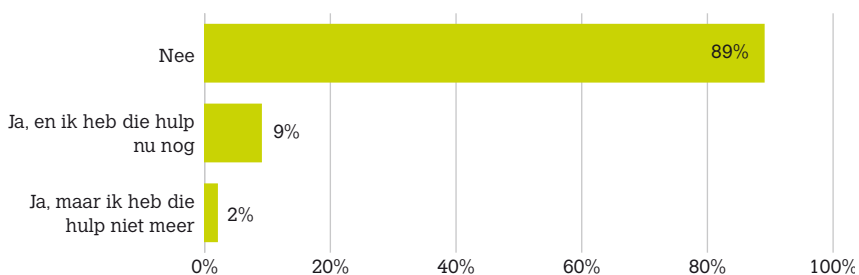
● ● ● ● 2.5. Zorg en zelfredzaamheid

Gebruik van ondersteuningsmogelijkheden

De ouderen is een aantal vragen voorgelegd over de ondersteuning en zorg die zij krijgen of kunnen krijgen. De antwoorden op deze vragen zijn terug te vinden in figuur 33 t/m 36.

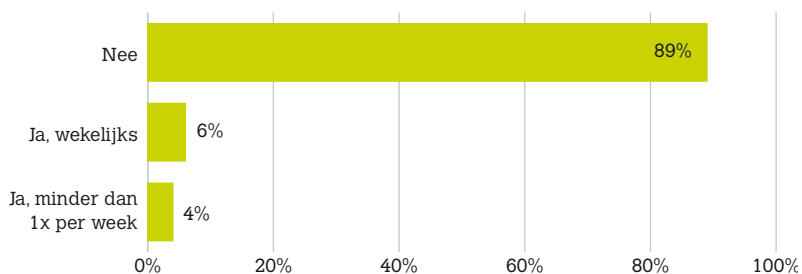
Hieruit blijkt dat de ouderen weinig gebruik maken van de voorgelegde voorzieningen. Zo maakt 9% op dit moment gebruik van een door henzelf betaalde huishoudelijke hulp (figuur 33). Verder ontvangt 10% huishoudelijke verzorging vanuit de WMO (figuur 34), 13% persoonlijke verzorging vanuit CIZ (figuur 35) en 10% verpleegkundige ondersteuning (figuur 36).

Figuur 33: Heeft u de afgelopen 12 maanden een geheel door uzelf betaalde huishoudelijke hulp gehad? (n=47)

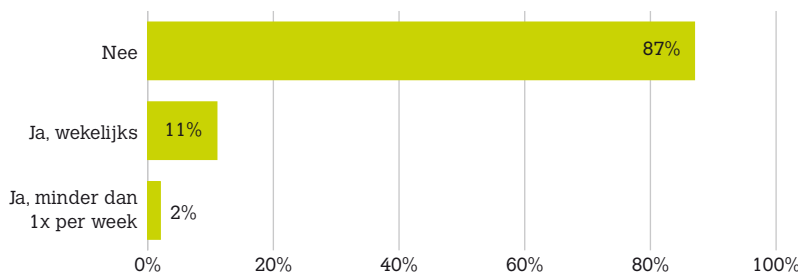
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 34: Huishoudelijke verzorging (geen particuliere hulp) (WMO) (n=47)

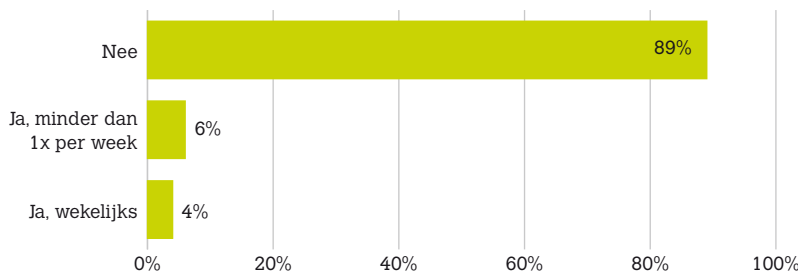
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 35: Persoonlijke verzorging (bijvoorbeeld wassen, baden of douchen, aan- en uitkleden, naar bed gaan, etc)(CIZ) (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 36: Verpleging (bijvoorbeeld bij het verzorgen van wonden, geven van injecties) (n=47)

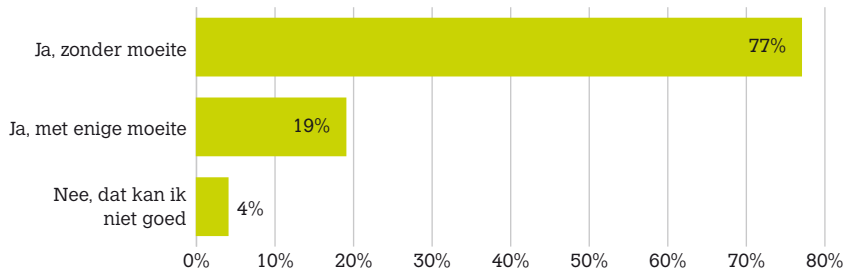

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Durft men om hulp te vragen?

Ongeveer driekwart van de ouderen (77%) geeft aan zonder moeite hulp te durven vragen indien zij dit nodig hebben (zie figuur 37). Daarentegen heeft 19% hier enige moeite mee en zegt 4% dit niet goed te kunnen.

Figuur 37: Durft u hulp te vragen als u hulp nodig heeft? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Bij wie kan men om hulp vragen?

De ouderen is gevraagd aan wie zij bij verschillende vormen van steun hulp kunnen vragen (zie tabel 4). Hieruit blijkt direct dat men voor vrijwel alle vormen van ondersteuning veelal bij familieleden (partner, (klein)kinderen en andere familieleden) terecht kan. Vooral (klein) kinderen worden veelgenoemd als hulpbron. Zo zegt 94% praktische steun van hun (klein)kinderen te ontvangen indien zij dit nodig hebben

en geldt dit voor 87% in geval van emotionele steun en voor 89% bij financiële steun. Vrienden en kennissen blijken een veel beperktere rol te spelen als het gaat om het verlenen van diverse vormen van steun of hulp. Wat verder opvalt is dat men lang niet altijd bij de partner terecht kan voor financiële steun. Dit kan overigens mogelijk worden verklaard doordat deze mensen een gedeeld huishouden hebben met gedeelde financiële huishouding en er (dus) financiële steun van buitenaf moet komen als dat nodig is.

Tabel 4: Stelt u zich voor dat u praktische/emotionele/financiële steun of hulp nodig hebt. Van wie kunt u dan steun krijgen? (n=47).

	Nee	Ja	N.v.t.
Praktische steun van:			
Uw partner	19%	66%	15%
Uw (klein)kinderen	2%	94%	4%
Andere familieleden	38%	62%	-
Vrienden/kennissen	49%	32%	19%
Emotionele steun van:			
Uw partner	15%	70%	15%
Uw (klein)kinderen	6%	87%	6%
Andere familieleden	40%	60%	-
Vrienden/kennissen	53%	28%	19%
Financiële steun van:			
Uw partner	40%	43%	17%
Uw (klein)kinderen	6%	89%	4%
Andere familieleden	55%	43%	2%
Vrienden/kennissen	68%	15%	17%

Bij wie kunt u terecht als u hulp nodig heeft:	Nee	Ja	N.v.t.
Uw partner	17%	68%	15%
Uw (klein)kinderen	-	96%	4%
Andere familieleden	36%	64%	-
Vrienden/kennissen	51%	38%	11%

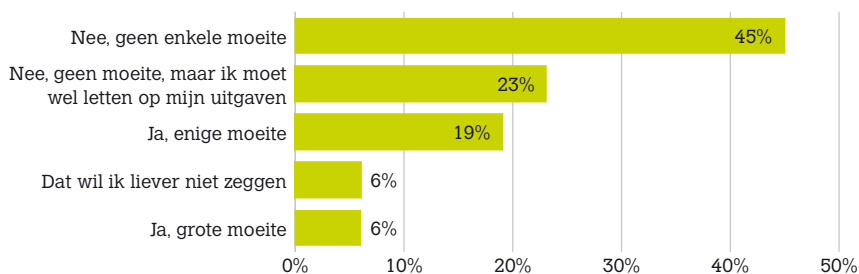
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

● ● ● ● 2.6. Financiën

Moeite om rond te komen?

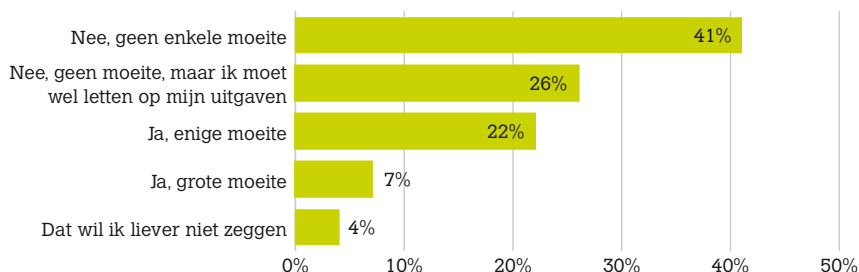
Hoewel 45% van de ondervraagde ouderen het afgelopen jaar geen enkele moeite had om rond te komen, moest ongeveer de helft (48%) op zijn minst letten op de uitgaven (zie figuur 38). Voor 19% geldt dat zij enige moeite hadden om rond te komen en 6% had hier grote moeite mee. Wat betreft het verwachtingspatroon voor het komende jaar zien we een vrijwel identiek patroon, hoewel dit nét iets minder positief wordt ingeschat dan de situatie van het afgelopen jaar (zie figuur 39).

Figuur 38: Hebt u het afgelopen jaar moeite gehad om van het inkomen van uw huishouden rond te komen? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 39: Verwacht u in het komende jaar moeite te krijgen om van het inkomen van uw huishouden rond te komen? Met het inkomen van uw huishouden bedoelen we al het inkomen, ook het inkomen dat uw kinderen bijdragen (n=46)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Gebruik van financiële voorzieningen (toeslagen/uitkeringen)

De bekendheid met zowel huurtoeslag als zorgtoeslag is groot, vrijwel alle ouderen kennen deze voorzieningen. Het merendeel van hen maakt hier ook gebruik van (64% ontvangt huurtoeslag en 72% zorgtoeslag). De bekendheid van het WMO voorzieningen/sociaal team en de bijstand en/of minimabeleid is wat minder. Ongeveer de helft van de ouderen (47%) geeft aan nog nooit van WMO voorzieningen/sociaal team gehoord te hebben. Dit geldt voor 30% als het gaat om bijstand en/of minima-beleid. Desondanks is de meerderheid hier wel bekend mee en maakt 43% gebruik van bijstand en/of minimabeleid. Van de voorzieningen uit de WMO voorzieningen/sociaal team wordt relatief het minst gebruik gemaakt, namelijk door 19% (tabel 5).

Tabel 5: Wilt u bij de volgende voorzieningen aangeven of u er wel eens van gehoord heeft en of u er de afgelopen 12 maanden gebruik van heeft gemaakt? (n=47).

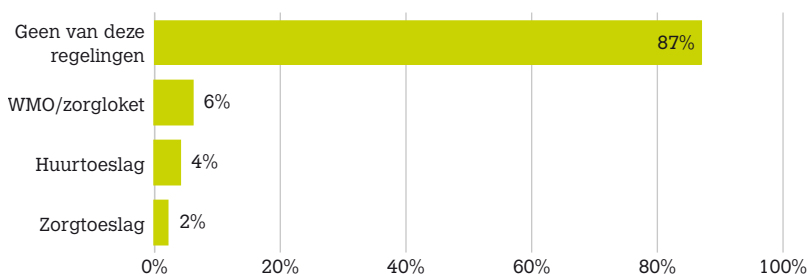
Voorziening	Nee, nog nooit van gehoord	Wel van gehoord, maar geen gebruik van gemaakt	Wel en ik maak er gebruik van
Huurtoeslag	2%	34%	64%
Zorgtoeslag	4%	23%	72%
Bijstand en/of minimabeleid	30%	28%	43%
WMO voorzieningen/ sociaal team	47%	34%	19%

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Gebruik van financiële voorzieningen (toeslagen/uitkeringen)

Ondanks dat we hiervoor zagen dat men lang niet altijd bekend is met voorzieningen uit de WMO voorzieningen/sociaal team, wil slechts 6% hier meer informatie over. In totaal 87% van de ouderen wil van geen van de genoemde regelingen meer informatie (zie figuur 40).

Figuur 40: Over welk van deze regelingen zou u meer informatie willen (meerdere antwoorden mogelijk) (n=47).

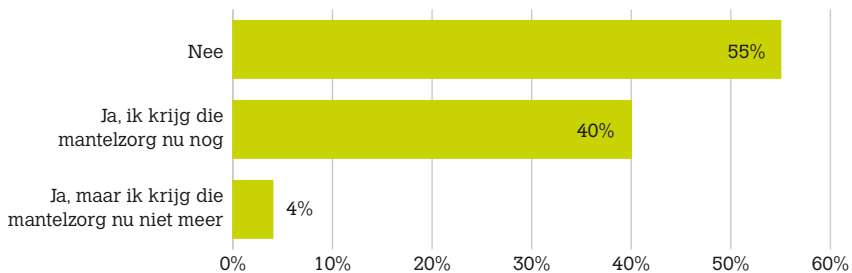
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

*Respondenten konden meerdere antwoorden geven op deze vraag. Echter heeft niemand meer dan 1 antwoord gegeven.

2.7. Mantelzorg

De afgelopen 12 maanden heeft 44% van de respondenten vanwege hun gezondheid mantelzorg gekregen (zie figuur 41). De meesten ontvangen deze mantelzorg op dit moment nog steeds, wat neerkomt op 19 van de ondervraagde ouderen.

Figuur 41: Heeft u de afgelopen 12 maanden vanwege uw gezondheid mantelzorg gekregen? (n=47)

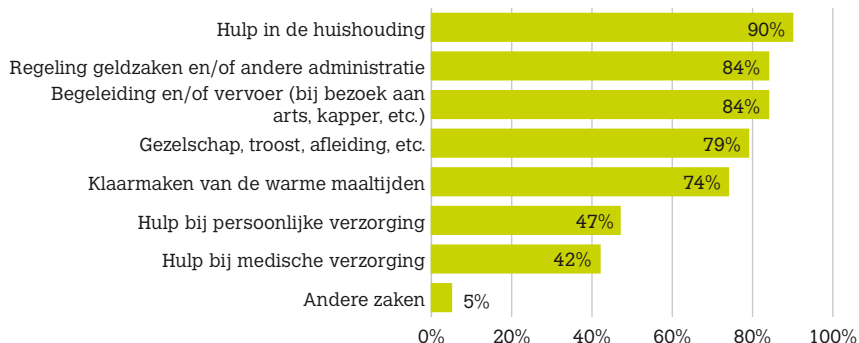
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Waaruit bestaat deze mantelzorg?

De ontvangen mantelzorg bestaat veelal uit hulp in de huishouding (90%), regeling van geldzaken en/of andere administratie (84%) of begeleiding en/of vervoer (84%). Ook de andere genoemde vormen van mantelzorg komen veel voor. Gemiddeld gaf men vijf antwoorden op deze vraag. Dit betekent dat men gemiddeld vijf van de genoemde vormen van mantelzorg ontvangt (zie figuur 42, volgende pagina).

Figuur 42: Waaruit bestaat deze mantelzorg? Meerdere antwoorden mogelijk – respondenten die aangaven mantelzorg te ontvangen (n=19)*

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

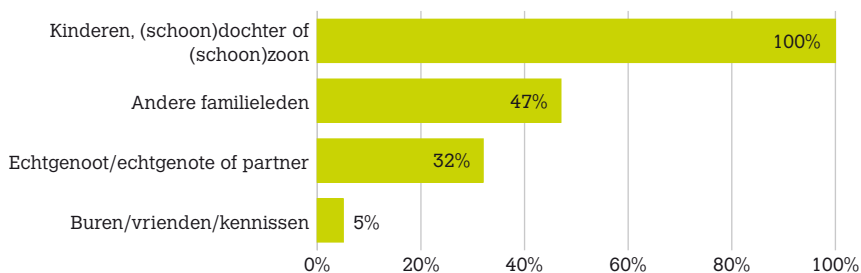
Let op: Het aantal respondenten dat deze vraag heeft beantwoord heeft is (zeer) gering. Bij de interpretatie van deze resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden.

*Respondenten konden meerdere antwoorden geven op deze vraag. Gemiddeld heeft men 5,1 antwoord gegeven

Van wie ontvangt men mantelzorg?

Alle 19 ouderen die aangaven mantelzorg te ontvangen, ontvangen deze mantelzorg (deels) van hun kinderen, (schoon)dochter of (schoon) zoon (zie figuur 43).

Figuur 43: Van wie krijgt u momenteel deze mantelzorg? (meerdere antwoorden mogelijk) – respondenten die aangaven mantelzorg te ontvangen (n=19)*

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

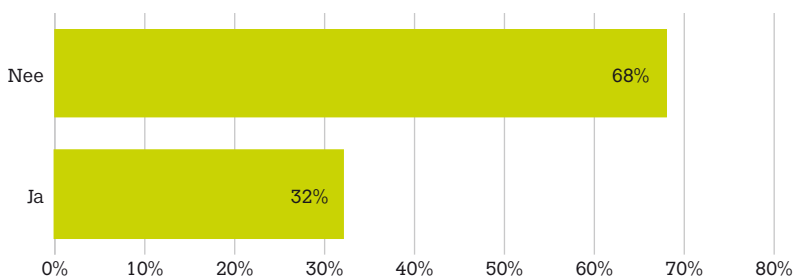
Let op: Het aantal respondenten dat deze vraag heeft beantwoord heeft is (zeer) gering. Bij de interpretatie van deze resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden.

*Respondenten konden meerdere antwoorden geven op deze vraag. Gemiddeld heeft men 1,8 antwoord gegeven

Bekendheid en informatiebehoefte Steunpunt Mantelzorg

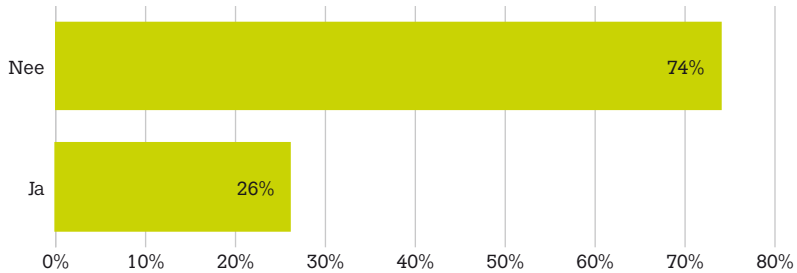
Ruim tweederde (68%) van alle ondervraagde ouderen is niet bekend met Steunpunt Mantelzorg (zie figuur 44). Ongeveer een kwart (26%) wenst meer informatie over Steunpunt Mantelzorg (zie figuur 45).

Figuur 44: Kent u het Steunpunt Mantelzorg? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 45: Wenst u meer informatie over het Steunpunt Mantelzorg? (n=47)

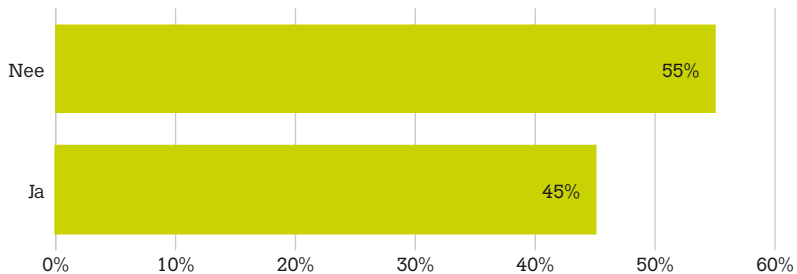

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Bekendheid, gebruik en informatiebehoefte Burenhulp

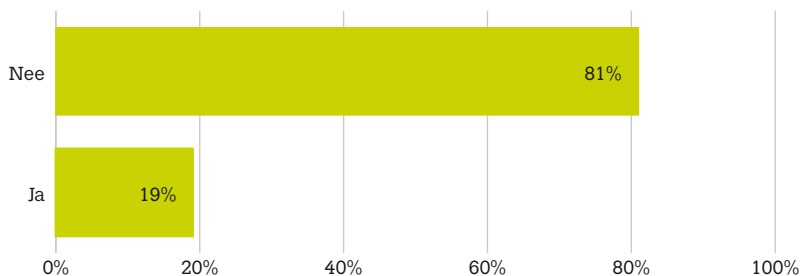
Ook 'Burenhulp' is lang niet bij iedereen bekend. Ruim de helft van de respondenten (55%) kent dit concept niet (zie figuur 46). Van degenen die Burenhulp wel zeggen te kennen (45%), maakt echter niemand hier gebruik van. De informatiebehoefte over Burenhulp is gering; 19% wenst hier meer informatie over (zie figuur 47, volgende pagina).

Figuur 46: Bent u bekend met Burenhulp? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 47: Burenhulp is laagdrempelige hulp en dienstverlening voor en door bewoners, met en zonder beperking, op buurt- of wijkniveau, vanuit onderlinge betrokkenheid. Wilt u meer informatie over burenhulp? (n=47)

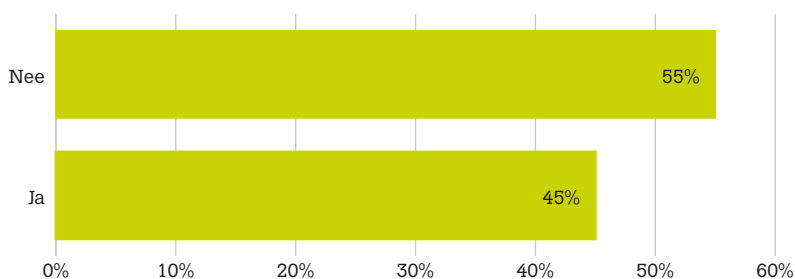

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

2.8. Contacten

Als je ouder wordt, vallen er mensen om je heen weg en is het soms moeilijker om nieuwe contacten te leggen. Dit kan een gevoel van eenzaamheid geven. De vragen in deze paragraaf gaan over de contacten die de ouderen hebben en hoe zij deze contacten ervaren. Gezien deze vragen mogelijk confronterend kunnen zijn voor de ouderen is hen voorafgaande aan deze vragen gevraagd of zij er problemen mee hebben indien deze vragen gesteld worden. Iets minder dan de helft (45%) bleek hier problemen mee te hebben (figuur 49). Aan hen zijn de vervolgvragen dan ook niet gesteld.

Figuur 49: Hebt u er problemen mee als ik deze vragen stel? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

De ouderen die aangaven geen moeite te hebben met de beantwoording van deze vragen over contacten (26 respondenten) is een aantal uitspraken hierover voorgelegd, waarbij zij konden aangeven of dit op hen van toepassing is. De antwoorden hierop zijn af te lezen uit tabel 6 (volgende pagina). Hieruit blijkt onder meer dat 77% altijd wel iemand in de omgeving heeft bij wie zij voor dagelijkse problemen terecht kunnen (en de overige 23% min of meer) en dat 85% van mening is dat zij altijd genoeg mensen hebben om op terug te vallen. Verder heeft 81% veel mensen op wie zij kunnen vertrouwen (en de overige 19% min of meer).

Desondanks mist 34% (min of meer) gezelligheid om zich heen, ervaart 27% (min of meer) een leegte om zich heen en vindt 31% (min of meer) dat hun kring van kennissen te beperkt is. Daarnaast beantwoordt 35% de stelling 'wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht' met 'nee' en eveneens 35% met 'min of meer'. Dit sluit aan bij de beperkte rol die vrienden spelen, zoals we eerder zagen, en de juist grotere rol van familie bij deze groep ouderen.

Tabel 6: Wilt u van elk van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre die op u, zoals u de laatste tijd bent, van toepassing is? U kunt steeds antwoorden met 'ja', 'min of meer' of 'nee'. (n=26). *

Uitspraak	Ja	Min of meer	Nee
Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan	77%	23%	-
Ik mis een echt goede vriend of vriendin	8%	8%	85%
Ik ervaar een leegte om mij heen	15%	12%	73%
Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen	85%	4%	12%
Ik mis gezelligheid om mij heen	15%	19%	65%

Uitspraak	Ja	Min of meer	Nee
Ik vind mijn kring van kennissen te beperkt	12%	19%	69%
Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen	81%	19%	-
Er zijn voldoende mensen met wie ik me nauw verbonden voel	73%	23%	4%
Ik mis mensen om mij heen	8%	15%	77%
Vaak voel ik mij in de steek gelaten	4%	8%	89%
Wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht	31%	35%	35%

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Let op: Het aantal respondenten dat deze vraag heeft beantwoord heeft is (zeer) gering. Bij de interpretatie van deze resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden.

2.9. Tijdsbesteding

Welke activiteiten onderneemt men relatief vaak juist weinig tot nooit? Activiteiten die de respondenten relatief vaak wekelijks of vaker onderneem zijn 'bezoek ontvangen' (77%), 'wandelen' (57%) en 'op bezoek gaan' (57%).

Daarentegen zijn er ook veel activiteiten die overgrote meerderheid van de ouderen weinig tot nooit ondernemen. Dit zijn bijvoorbeeld ouderensport, overige sporten, betaald werk of vrijwilligerswerk, internetten- en e-mailen en bij anderen klusjes doen (zie tabel 7).

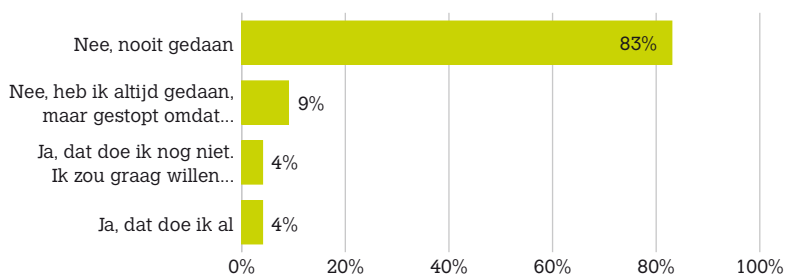
Tabel 7: Ik ga u een aantal activiteiten noemen. Wilt u aangeven hoe vaak u deze activiteiten doet? (n=47)

Activiteit	(vrijwel) dagelijks	Wekelijks	1 tot 3 keer per maand	Een paar keer per jaar	(vrijwel) nooit
Op bezoek gaan	2%	55%	32%	9%	2%
Bezoek ontvangen	30%	47%	23%	-	-
Wandelen	17%	40%	34%	4%	4%
Fietsen	21%	4%	2%	-	72%
Meedoen met ouderensport (zoals ouderengym (MbvO), sportief wandelen)	2%	6%	6%	4%	91%
Overige sporten (zoals tennis, zwemmen, dansen)	-	2%	6%	-	89%
Verenigingsactiviteiten (anders dan sport)	2%	2%	6%	-	89%
Vrijwilligerswerk	-	2%	-	4%	94%
Betaald werk	2%	2%	-	-	96%
Hobby of cursus	2%	13%	17%	9%	60%
Werk voor de moskee	4%	-	13%	13%	70%
Passen op de kleinkinderen	-	21%	15%	13%	51%
Bij anderen klusjes doen	2%	-	4%	-	94%
Theehuis/buurthuis bezoeken	-	9%	2%	19%	70%
Internetten/e-mailen	6%	11%	-	-	83%

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

De overgrote meerderheid heeft nog nooit vrijwilligerswerk gedaan en heeft hier ook geen behoefte aan (zie figuur 50). Een enkeling doet op dit moment wel vrijwilligerswerk (4%) of doet dit op dit moment niet, maar zou dit wel graag willen (eveneens 4%). Degenen die dit wel deden, maar hiermee zijn gestopt (9%) konden dit fysiek niet meer aan.

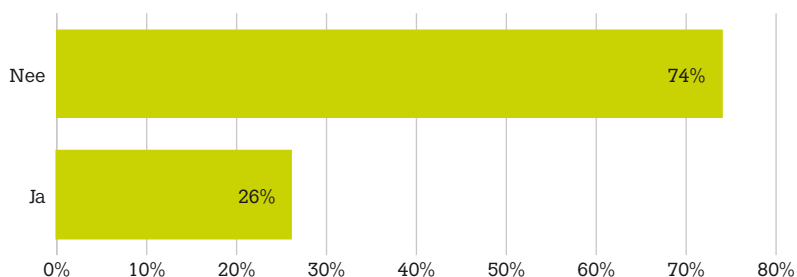
Figuur 50: Zou u vrijwilligerswerk willen doen, bijvoorbeeld voorlezen, participeren in maatjesproject, klussendienst, sportvereniging/hobbyclub of administratieve hulp geven? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Een kwart van de ouderen (26%) ervaart belemmeringen om deel te nemen aan activiteiten buitenshuis (zie figuur 51).

Figuur 51: Ervaart u belemmeringen om deel te nemen aan activiteiten buitenshuis? (n=47)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Degenen die aangaven belemmeringen te ervaren om deel te nemen aan activiteiten buitenshuis, is gevraagd welke belemmeringen dit zijn (zie figuur 52). Gezien deze vraag aan slechts 13 ouderen is voorgelegd, zijn de antwoorden in aantallen weergegeven in plaats van percentages. De drie meestgenoemde redenen zijn 'ik vind het moeilijk om alleen te gaan', 'ik voel me voor de meeste activiteiten te oud' en 'mijn slechte gezondheid of handicap'. Deze redenen zijn alle drie door vijf ouderen genoemd. Daarnaast worden 'taalproblemen' expliciet benoemd door vier ouderen.

Figuur 52: Welke belemmeringen ervaart u bij deelname aan activiteiten buitenshuis? – meerdere antwoorden mogelijk – respondenten die aangaven belemmeringen te ervaren om deel te nemen aan activiteiten buitenshuis (n=13)*

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

*Respondenten konden meerdere antwoorden geven op deze vraag. Gemiddeld heeft men 2,1 antwoord gegeven

Let op: Het aantal respondenten dat deze vraag heeft beantwoord heeft is (zeer) gering. Daarom zijn de antwoorden in aantallen weergegeven in plaats van percentages. Bij de interpretatie van deze resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden.

2.10. Diensten en voorzieningen

De ouderen is gevraagd naar hun behoefte aan uiteenlopende diensten en voorzieningen die in IJsselstein aangeboden worden, met hierbij de vraag hoe vaak zij hiervan gebruik maken (zie tabel 8).

Voor alle genoemde diensten en voorzieningen geldt dat minimaal 75% van de ouderen hier geen behoefte aan heeft. Voor veel diensten en voorzieningen ligt dit percentage zelfs nog een stuk hoger. Er is relatief het meest behoefte aan Steunpunt Mantelzorg (23%), gevolgd door sociaal culturele activiteiten door ouderen (21%). Van de genoemde diensten en voorzieningen wordt relatief het meest gebruik gemaakt van 'Stukkie fietsen', hoewel dit alsnog voor slechts 10% van de bevroegde ouderen geldt. Verder heeft in totaal 18% behoefte aan de 'buurtkamer voor migranten'.

Tabel 8: IJsselstein biedt veel diensten en voorzieningen aan. Ik zal een aantal diensten en voorzieningen opnoemen. Kunt u van deze diensten en voorzieningen aangeven of u er wel eens gebruik van maakt of (als u dat niet doet) er op dit moment wel gebruik van zou willen maken.? (n=42-44)

Voorziening	Ja, gebruik ik wel eens	Nee, maar zou ik wel willen	Nee, geen behoefte aan
1. Maaltijdvoorziening aan huis	2%	7%	91%
2. Aanschuif tafels	2%	5%	93%
3. Structurele hulp bij uw administratie	-	14%	86%
4. Tijdelijke hulp bij uw administratie	-	19%	81%
5. Sociaal culturele activiteiten voor ouderen	2%	21%	77%
6. Hulp- en Klussendienst	-	7%	93%
7. Hulp via een vrijwillige thuishulp	-	9%	91%

Voorziening	Ja, gebruik ik wel eens	Nee, maar zou ik wel willen	Nee, geen behoefte aan
8. Vervoer naar voorzieningen	5%	16%	80%
9. Personenalarmering	2%	5%	93%
10. Hulp bij rouwverwerking	-	5%	95%
11. Ondersteuning bij gebruik scootmobiel	5%	14%	82%
12. Versterk uw netwerk	-	5%	96%
13. Buurtkamer voor migranten	-	18%	82%
14. Ontmoetingsochtend 1/14 dagen in Studio 10	2%	14%	84%
15. Ontmoetingsochtend 1/14 dagen in Poortdijk	-	2%	98%
16. Oppasservice	-	2%	98%
17. Steunpunt Mantelzorg	2%	23%	75%
18. Stukkie fietsen	9%	2%	89%
19. Telefooncirkel	2%	5%	93%
20. Burenhulp	-	19%	81%
21. Buurtbemiddeling	2%	9%	89%
22. Zenderexpress	2%	-	98%

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

3 Resultaten – mantelzorgers

Let op: Het aantal geïnterviewde respondenten (mantelzorgers) is (zeer) gering, namelijk 14. Daarom zijn de antwoorden in dit hoofdstuk in aantallen weergegeven in plaats van percentages. Bij de interpretatie van deze resultaten dient hier rekening mee gehouden te worden. Deze resultaten zeggen alleen iets over de geïnterviewde mantelzorgers en kunnen niet gegeneraliseerd worden naar de totale populatie migranten mantelzorgers. Wel is bij vragen waar zeer eenduidig is geantwoord de indicatie die met de antwoorden verkregen wordt iets sterker dan bij vragen waar men meer verdeeld heeft geantwoord.

● ● ● ● 3.1. Persoonlijke gegevens mantelzorgers

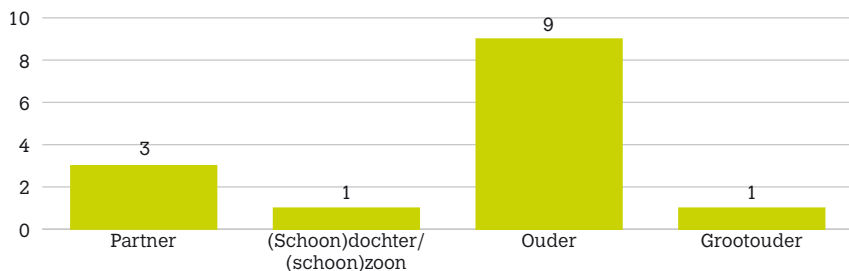
Leeftijd en geslacht

De leeftijd van de 14 geïnterviewde mantelzorgers ligt tussen de 20 en de 43 jaar. Gemiddeld zijn de bevraagde mantelzorgers 32 jaar oud. Slechts één van de mantelzorgers is man, de overige 13 mantelzorgers zijn vrouw.

Relatie met de naaste

De meeste mantelzorgers zorgen voor hun ouders (9 mantelzorgers) of voor hun partner (3 mantelzorgers) – zie figuur 53.

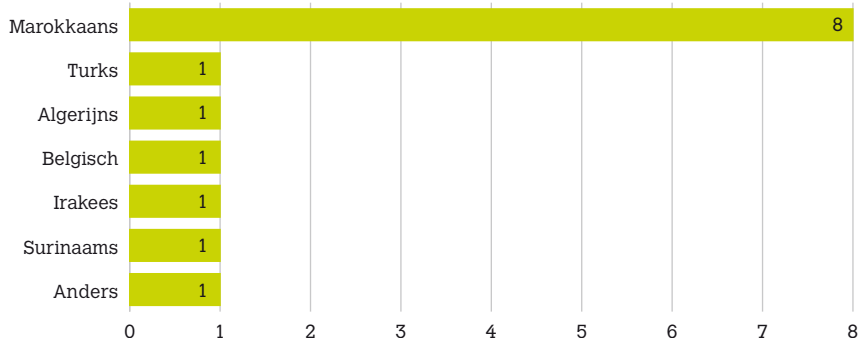
Figuur 53: Wat is uw relatie met uw naaste (de persoon aan wie u mantelzorg geeft)? Het is mijn: (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

De meeste mantelzorgers (8) hebben een Marokkaanse achtergrond (zie figuur 54).

Figuur 54: Afkomst mantelzorgers (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Nederlandse taalvaardigheid

Terwijl we hiervoor zagen dat de meeste ouderen het Nederlands beperkt beheersen, geldt dit niet voor de ondervraagde mantelzorgers (zie tabel 9). Op één na spreken en verstaan alle bevraagde mantelzorgers het Nederlands naar eigen zeggen goed.

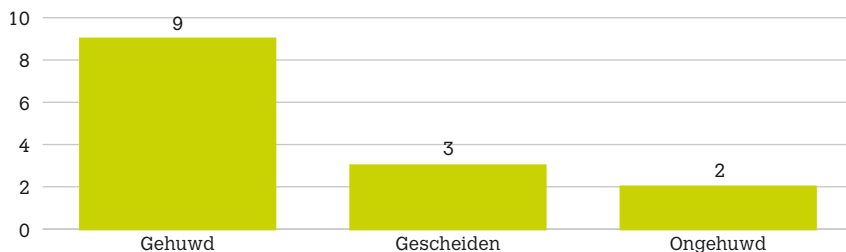
Tabel 2: Hoe goed kan u Nederlands verstaan en spreken? (n=14).

	Goed	Een beetje	Niet
Verstaan	13	1	0
Spreeken	13	1	0

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

De meeste mantelzorgers zijn gehuwd (9) – zie figuur 55.

Figuur 55: Wat is uw burgerlijke staat? (n=14)

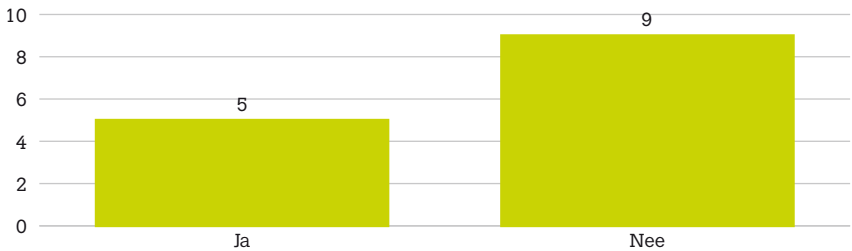

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

3.2. Relatie en gegevens naaste

Van de ondervraagde mantelzorgers wonen er vijf in hetzelfde huis als de naaste voor wie zij de mantelzorg verlenen (zie figuur 56). De overige negen mantelzorgers wonen niet samen met de betreffende naaste.

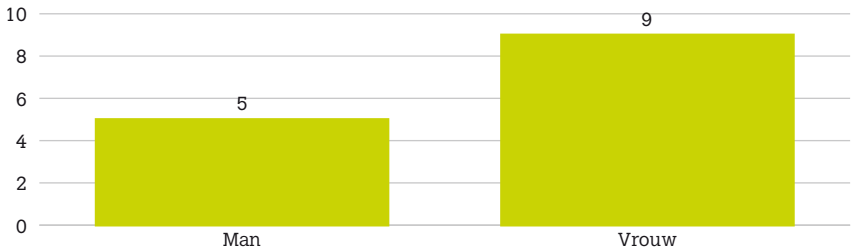
Figuur 56: Woont u samen met uw naaste? (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

In negen van de veertien gevallen zorgen de mantelzorgers voor een vrouw en in vijf gevallen voor een man (zie figuur 57).

Figuur 57: Wat is het geslacht van uw naaste? (n=14)

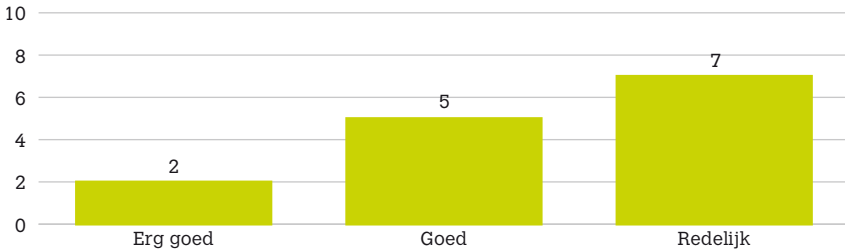
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

● ● ● ● **3.3. Gezondheid van mantelzorgers**

De meningen zijn verdeeld als het gaat om ervaren gezondheid. Hoewel 7 mantelzorgers hun gezondheid bestempelen als 'goed' of 'zeer goed', waarderen eveneens 7 mantelzorgers hun gezondheid als 'redelijk'. Desondanks geeft geen enkele mantelzorgers aan zijn of haar gezondheid als 'slecht' te ervaren (zie figuur 58). In vergelijking met een jaar geleden is de gezondheid van de mantelzorgers in de meeste gevallen (bij 6 mantelzorgers) ongeveer hetzelfde gebleven. Daarentegen is de gezondheid

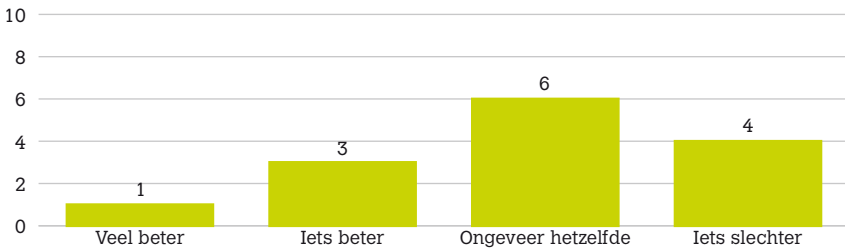
voor vier mantelzorgers verbeterd en volgens eveneens vier mantelzorgers verslechterd (zie figuur 59).

Figuur 58: Hoe is in het algemeen uw gezondheid? (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 59: Hoe is in het algemeen uw gezondheid, in vergelijking met een jaar geleden? (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

● ● ● ● 3.4. Tijd besteed aan zorg voor naaste

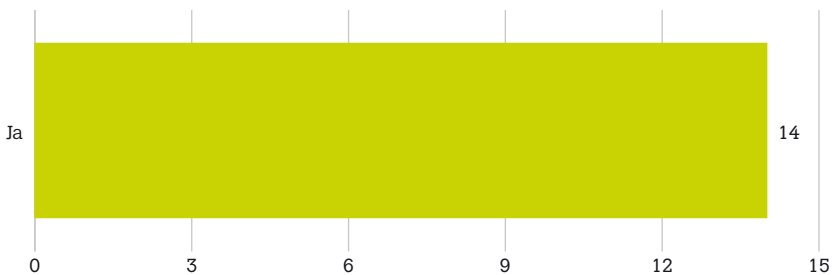
De mantelzorgers zijn een aantal activiteiten voorgelegd waarbij is gevraagd of men hier tijd aan besteedde en zo ja, hoeveel uur per week. De antwoorden op deze vragen zijn af te lezen in figuur 60 t/m 63.

- *Alle ondervraagde mantelzorgers hebben hun naaste in de afgelopen week moeten helpen bij huishoudelijke taken. Gemiddeld besteedden de mantelzorgers hier 10 uur per week aan.*

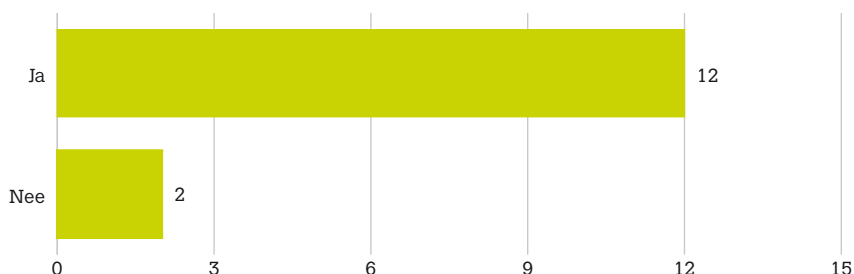
- Tevens hebben vrijwel alle mantelzorgers (op twee na) hun naaste de afgelopen week moeten helpen bij persoonlijke verzorging. Aan deze vorm van hulp werd gemiddeld 6 uur besteed.
- Op één na hebben alle mantelzorgers hun naaste de afgelopen week moeten helpen bij verplaatsen buitenshuis, maken van uitstapjes en bezoeken aan familie of vrienden, contacten met gezondheidszorg, regelen van hulp etc. Hier besteedden de mantelzorgers gemiddeld 5 uur per week aan.
- In tien van de veertien gevallen krijgt de naaste, behalve van de bevroegde mantelzorger, ook hulp van andere mantelzorgers of vrijwilligers. Gemiddeld ontving men hier 9 uur aan extra hulp door.

Figuur 60: Hebt u uw naaste in de afgelopen week door zijn/haar gezondheidsproblemen moeten helpen bij huishoudelijke taken zoals klaarmaken van eten en drinken, schoonmaken van het huis, wassen, strijken en naaien van kleding, boodschappen doen of kleine klussen in het huis of in de tuin? (n=14)

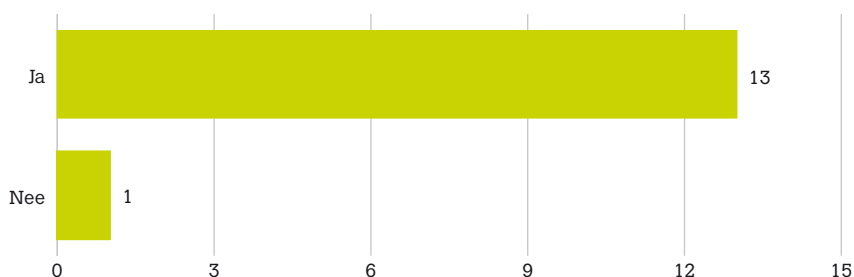
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 61: Hebt u uw naaste in de afgelopen week door zijn/haar gezondheidsproblemen moeten helpen bij persoonlijke verzorging (aan- en uitkleden, wassen, kammen, scheren), naar het toilet gaan, verplaatsen binnenshuis, eten, drinken of toedienen medicatie? (n=14)

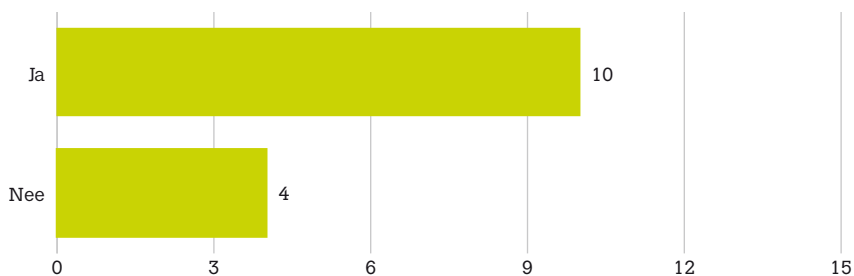
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 62: Hebt u uw naaste in de afgelopen week door zijn/haar gezondheidsproblemen moeten helpen bij verplaatsen buitenshuis, maken van uitstapjes en bezoeken aan familie of vrienden, contacten met de gezondheidszorg (mee naar bijvoorbeeld de huisarts, het ziekenhuis, een therapie), het regelen van hulp, hulpmiddelen en/of woningaanpassingen, en het regelen van financiële en administratieve zaken? (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 63: Krijgt uw naaste behalve van u ook hulp van andere mantelzorgers of vrijwilligers? (n=14)

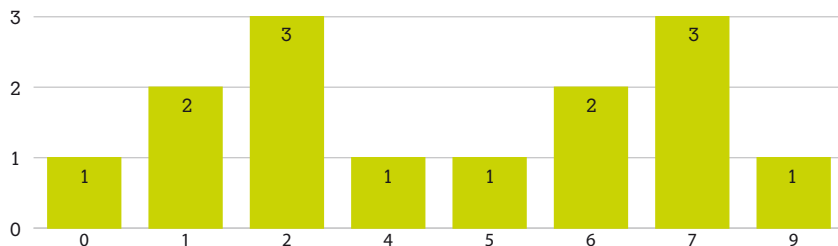
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

● ● ● ● 3.5. Hoe zwaar is de zorg voor de mantelzorg(er)?

De mantelzorgers is gevraagd om op een schaal van 1 tot 10 aan te geven hoe zwaar zij het vinden om zorg aan hun naasten te geven. Hierbij gold: hoe dichterbij de '10', hoe zwaarder men de zorg vindt, waarbij 0 is 'helemaal niet zwaar' en 10 is 'veel te zwaar'

Gemiddeld gaven de mantelzorgers een 4,21 op deze schaal. Dit getal ligt iets dichterbij 'helemaal niet zwaar' dan 'heel zwaar'. Echter lopen de meningen sterk uiteen. Zo geeft de ene mantelzorg(er) aan de zorg helemaal niet zwaar te vinden (waarde 0 of 1), terwijl er ook mantelzorgers zijn die waarde 7 (3 keer genoemd) of 9 (1 keer genoemd) geven en de zorg (dus) wel zwaar vinden (zie figuur 64).

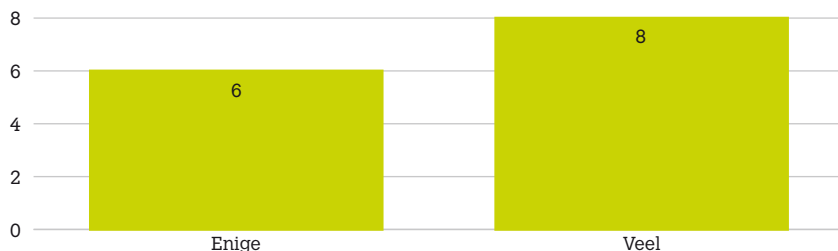
Figuur 64: Geef op een schaal van 1 tot 10 aan hoe zwaar u het vindt om zorg aan uw naaste te geven. Hoe dichterbij de '0', hoe minder zwaar u de zorg vindt. En hoe dichterbij de '10', hoe zwaarder u de zorg vindt. 0 is 'helemaal niet zwaar' en 10 is 'veel te zwaar'. (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Alle bevroegde mantelzorgers halen op zijn minst enige *voldoening* uit het verrichten van hun zorgtaken (zie figuur 65). Voor de meesten van hen (8) geldt dat zij hier veel voldoening in hebben.

Figuur 65: Ik heb ... voldoening in het verrichten van mijn zorgtaken (n=14)

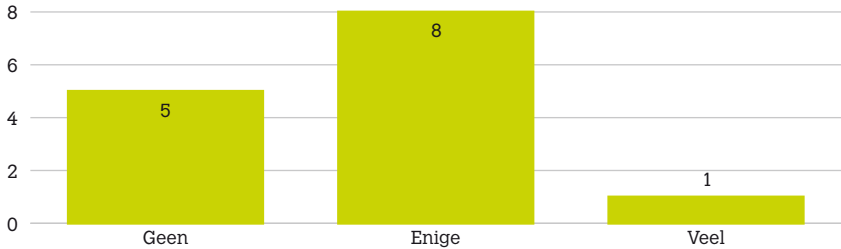

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Ervaren problemen i.c.m. de verleende mantelzorg

Ruim de helft van de mantelzorgers geven aan dat zij enige (8) of veel (1) problemen hebben met hun naaste. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om veeleisendheid, communicatieproblemen of gedragsveranderingen (zie figuur 66). De overige 5 mantelzorgers hebben hier geen moeite mee.

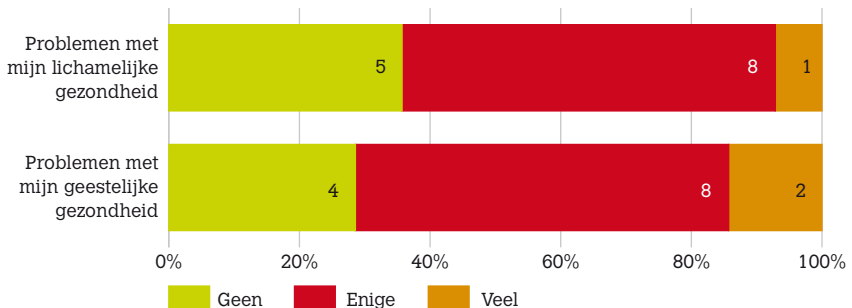
Figuur 66: Ik heb ... problemen met mijn naaste (bijvoorbeeld zij/hij is veeleisend, we hebben communicatieproblemen, zij/hij is zich anders gaan gedragen) (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Eveneens ruim de helft van de mantelzorgers geeft aan enige (8) of veel (2) problemen te hebben met hun *eigen geestelijke gezondheid* (zie figuur 67). Denk hierbij aan stress, angst, somberheid of bezorgdheid over de toekomst. Hetzelfde beeld zien we terug als het gaat om problemen met de *eigen lichamelijke gezondheid*. De meesten hebben hier enige (8) of veel (1) problemen mee (zie figuur 67).

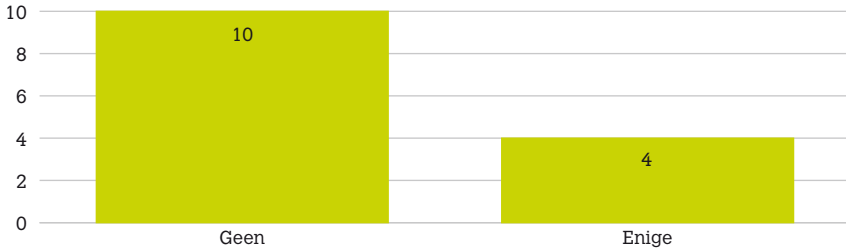
Figuur 67: Ik heb ... problemen met mijn eigen geestelijke gezondheid en/of eigen lichamelijke gezondheid (n=14).

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Vier van de veertien mantelzorgers geven aan enige financiële problemen te hebben bij hun zorgtaken. De overige tien hebben hier geen last van (zie figuur 69).

Figuur 69: Ik heb ... financiële problemen bij mijn zorgtaken. (n=14)

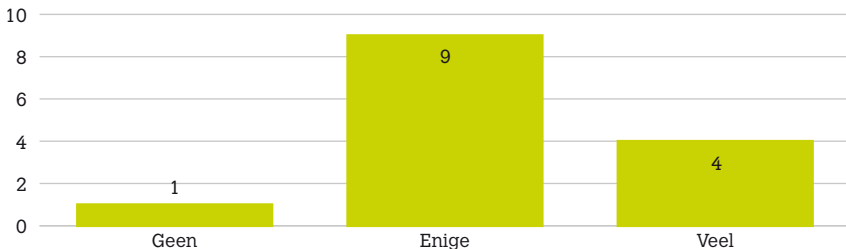

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Steun bij het verrichten van de zorgtaken

De meeste mantelzorgers geven aan enige (9) of veel (4) steun te ontvangen vanuit hun netwerk bij het verrichten van hun zorgtaken. Eén mantelzorger geeft aan geen steun te ontvangen (zie figuur 70).

Figuur 70: Ik heb..... steun (van familie/vrienden/buren/kennissen/vrijwilligers) bij het verrichten van mijn zorgtaken. (n=14)

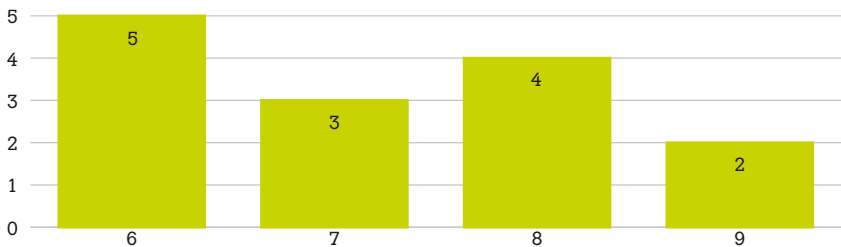
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Voelt men zich *gelukkig*?

De mantelzorgers is gevraagd om op een schaal van 0 tot 10 aan te geven hoe gelukkig zij zich voelen. Hierbij gold: hoe dichterbij de '10', hoe gelukkiger, 0 is 'volledig ongelukkig' en 10 is 'volmaakt gelukkig'.

Gemiddeld gaven de mantelzorgers een 7,21 op deze schaal. Zij voelen zich gemiddeld dus eerder gelukkig dan ongelukkig. Geen enkele mantelzorger gaf een score lager dan zes. De verdeling van de antwoorden van de mantelzorgers op deze vraag valt af te lezen uit figuur 71 (volgende pagina).

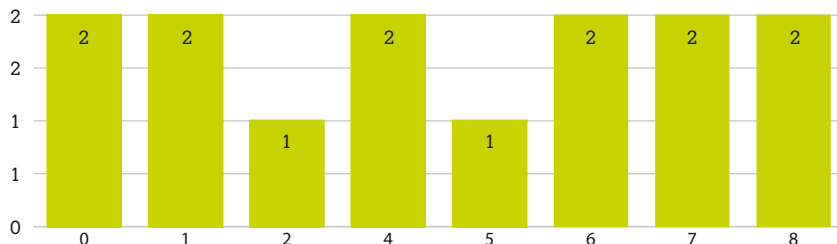
Figuur 71: Geef met een kruisje op de meetlat aan hoe gelukkig u zichzelf op dit moment voelt (0 = volledig ongelukkig, 10 = volmaakt gelukkig). (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Met behulp van dezelfde schaal is de mantelzorgers gevraagd hoe gelukkig zij zich zouden voelen indien zij iemand zouden mogen uitkiezen die al hun zorgtaken, geheel kosteloos en bij de naaste thuis, van hen zou overnemen. Gemiddeld gaven de mantelzorgers een 4,21 op deze schaal. Zij zouden zich gemiddeld genomen dus iets eerder ongelukkig dan gelukkig voelen. De antwoorden van de mantelzorgers lopen echter zeer sterk uiteen (zie figuur 72).

Figuur 72: Stelt u zich voor: u en uw naaste mogen zelf iemand uitkiezen die al uw zorgtaken van u overneemt. Het kost niets extra en deze persoon verleent alle overgenomen zorg bij uw naaste thuis. Geef met een kruisje op de meetlat aan hoe gelukkig u zich zou voelen als deze persoon de zorg van u zou overnemen. (0 = volledig ongelukkig, 10 = volmaakt gelukkig). (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

3.6. Kwaliteit van leven van mantelzorgers

Beoordeling kwaliteit van leven

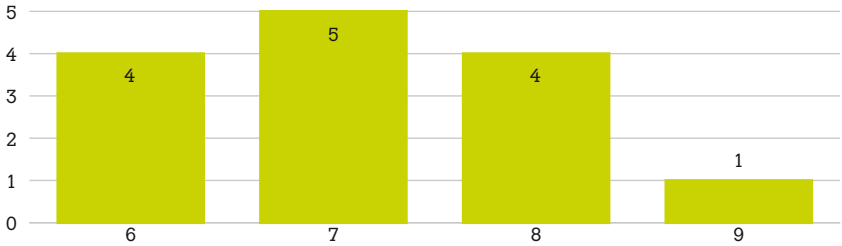
De meeste mantelzorgers beoordelen hun kwaliteit van leven als 'goed' (12 mantelzorgers). Geen enkele mantelzorger beoordeelt zijn of haar kwaliteit van leven als 'redelijk' of 'slecht'.

Rapportcijfer eigen leven

Gemiddeld geven de mantelzorgers hun eigen leven het rapportcijfer 7,14. Niemand geeft zijn of haar leven een onvoldoende, wel geven vier mantelzorgers hun leven een 6 (zie figuur 74). In vergelijking met een jaar geleden is de ervaren kwaliteit in de meeste gevallen ongeveer hetzelfde (8 mantelzorgers) – zie figuur 75.

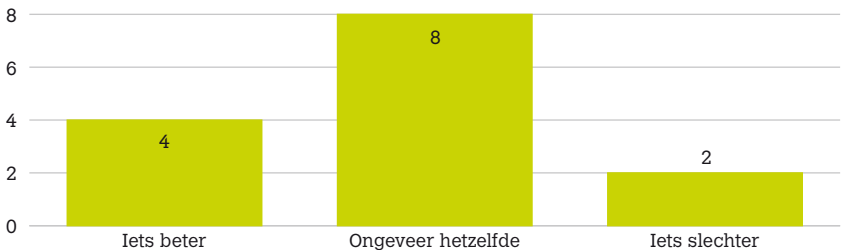

Figuur 74: Welk rapportcijfer geeft u uw leven op dit moment? Vul hier een cijfer van 0 tot 10 in. (n=14)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 75: Hoe is in het algemeen uw kwaliteit van leven, in vergelijking met een jaar geleden? (n=14)

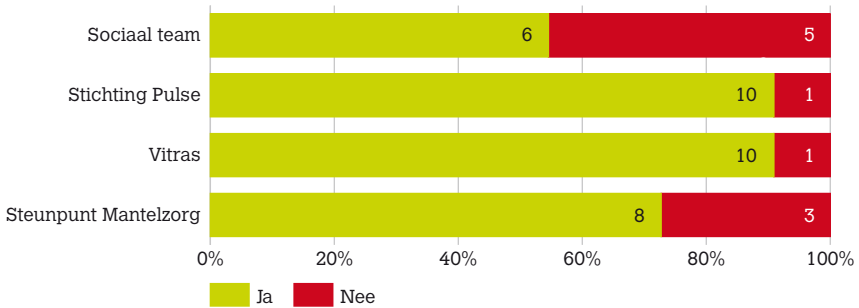
Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

● ● ● ● **3.7. Diensten en voorzieningen voor mantelzorg en naaste**

De respondenten is een viertal organisaties voorgelegd met daarbij de vraag in hoeverre zij deze organisaties kennen en of zij hier meer informatie over willen (zie figuur 76 en 77). Hieruit blijkt dat de bekendheid van Stichting Pulse en Vitras erg groot is onder de bevroagde mantelzorgers. Ook Steunpunt Mantelzorg is bekend onder de meeste mantelzorgers (8 wel, 3 niet). Het Sociaal Team is het minst bekend van deze organisaties: zes mantelzorgers kennen het Sociaal Team wel en vijf niet.

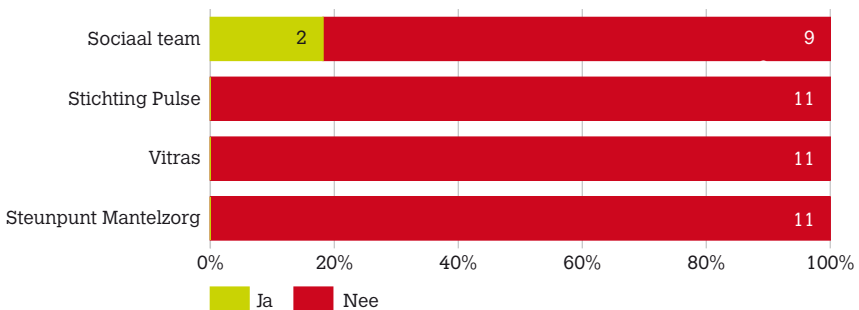
Alleen over het Sociaal Team wenst een enkeling (twee mantelzorgers) dan ook meer informatie.

Figuur 76: Er zijn organisaties die hulp bieden aan mantelzorgers en/of zorgvragers. Kent u onderstaande organisaties? (n=11)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Figuur 77: Er zijn organisaties die hulp bieden aan mantelzorgers en/of zorgvragers. Wenst u meer informatie over onderstaande organisaties? (n=11)

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Wijziging Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Op één mantelzorgers na zijn alle mantelzorgers ermee bekend dat de Wet Maatschappelijke Ondersteuning wijzigt. Twee mantelzorgers geven vervolgens aan dat ze hier meer informatie over wensen.

Gebruik en behoefte diensten en voorzieningen in IJsselstein

De mantelzorgers is gevraagd naar uiteenlopende diensten en voorzieningen die in IJsselstein aangeboden worden, met hierbij de vraag of zichzelf of hun naaste hier wel eens gebruik van maken.

Van alle genoemde diensten en voorzieningen wordt er het meest gebruik gemaakt van de buurtkamer voor migranten (7 mantelzorgers), gevolgd door 'sociaal culturele activiteiten voor ouderen' (4 mantelzorgers). Hetgeen waar het meest behoefte aan is, terwijl er in de huidige situatie nog geen gebruik van gemaakt wordt, is 'advies of voorlichting van een ouderenadviseur' en 'ondersteuning bij gebruik scootmobiel' (beide genoemd door 4 mantelzorgers) – zie tabel 10. Voor de meeste voorgelegde diensten en voorzieningen geldt echter dat hier weinig of geen gebruik van wordt gemaakt en hier ook maar weinig behoefte aan is.

Tabel 10: Kunt u van deze diensten en voorzieningen aangeven of u of uw naaste er wel eens gebruik van maakt of (als u dat niet doet) er op dit moment wel gebruik van zou willen maken. ? (n=11)

Voorziening	Ja, gebruik ik wel eens	Nee, maar zou ik wel willen	Nee, geen behoefte aan
Maaltijdvoorziening aan huis	1	1	9
Open eettafels	2	1	8
Advies of voorlichting van een ouderenadviseur	2	4	5
Structurele hulp bij uw administratie	-	1	10
Tijdelijke hulp bij uw administratie	2	1	8
Sociaal culturele activiteiten voor ouderen	4	3	4
Hulp- en Klussendienst	-	3	8
Hulp via een vrijwillige thuishulp	-	3	8
Vervoer naar voorzieningen	1	1	9
Personenalarmering	-	1	10
Hulp bij rouwverwerking	-	1	10
Ondersteuning bij gebruik scootmobiel	-	4	7
Versterk uw netwerk	-	2	9
Buurtkamer voor migranten	7	1	3
Ontmoetingsochtend 1/14 dagen in Studio 10	2	1	8
Ontmoetingsochtend 1/14 dagen in Poortdijk	-	2	9
Oppasservice	-	1	10
Steunpunt Mantelzorg	2	3	6
Stukkie fietsen	-	3	8
Telefooncirkel	-	1	10

Voorziening	Ja, gebruik ik wel eens	Nee, maar zou ik wel willen	Nee, geen behoefte aan
Burenhulp	3	1	7
Buurtbemiddeling	2	1	8
Zenderexpress	-	1	10

Bron: Labyrinth Onderzoek & Advies 2015

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van
Stichting Pulse

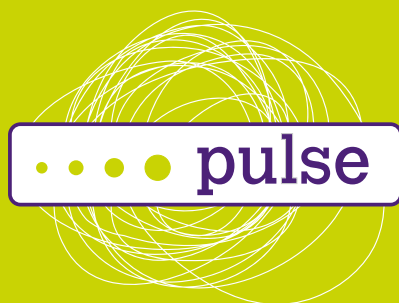
© Copyright 2015, Labyrinth Onderzoek & Advies
Archimedeslaan 16
3584 BA Utrecht

T: 030 2627191
E: info@labyrinthonderzoek.nl
W: <http://www.labyrinthonderzoek.nl>

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag - door iemand anders dan de opdrachtgever - worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Uitgave: Stichting Pulse
Adres: Postbus 29, 3400 AA IJsselstein
Bezoekadres: Jan van der Heydenweg 2C
Telefoonnr: 030 6887030
www.stichting-pulse.nl